

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

АРХІТЕКТУРНИЙ

(факультет)

ТЕОРІЇ АРХІТЕКТУРИ

(кафедра)

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР
на тему:**

Формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів

Виконав: студент(ка) 6 курсу, групи Арх-63Б

191 «Архітектура та містобудування»,

«Архітектура будівель і споруд: теорія архітектури»

(шифр і назва спеціальності, спеціалізації)

Кишеня Владислав Ростиславович

(прізвище, ім'я та по батькові студента повністю)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Відсоток плагіату не перевищує дозволону норму (20 %)

Відповідальний за перевірку _____

Київ 2022 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
АРХІТЕКТУРНИЙ**

_____ (факультет)

ТЕОРІЇ АРХІТЕКТУРИ

_____ (кафедра)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ д. арх., проф. Г. Л. Ковальська

« ____ » _____ 2022 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО АТЕСТАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР**

Формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів
(назва)

Виконав студент(ка) групи Арх-63Б

Кишеня Владислав Ростиславович

(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

Спеціальність: 191 – Архітектура та містобудування

Спеціалізація: Архітектура будівель та споруд

Науковий керівник: Гомон Ольга Олександрівна

(прізвище, ініціали)

кандидат архітектури, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Керівник проектної частини: Юнаков Сергій Федорович

(прізвище, ініціали)

професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент: Хараборська Ю.О.

(прізвище, ініціали)

кандидат архітектури, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Київ 2022 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: **Архітектурний**

Кафедра: **теорії архітектури**

Освітній рівень: **ОНП**

Галузь знань: **19 – Архітектура та будівництво**

Спеціальність: **191 – Архітектура та містобудування**

Спеціалізація: **«Архітектура будівель та споруд»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан архітектурного факультету

_____ 2022 року
« ___ » _____

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ АТЕСТАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Кишеня Владислав Ростиславович

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

1. Тема роботи **Формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів**

затверджена наказом ректора КНУБА № _____ від « ___ » _____ 2022 року

2. Керівник роботи

Гомон Ольга Олександрівна, кандидат архітектури, доцент; Юнаков Сергій

Федорович, професор

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання студентом роботи до захисту 27.05.2022

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Вступ. У вступі розкривається сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтована її актуальність, визначені мета, задачі і методи дослідження, наведені основні наукові результати роботи, її практична значимість і впровадження в практику

Розділ 1. В першому розділі досліджуються наукові роботи в галузі проектування культурно-просвітницьких комплексів та формування неформальних навчальних просторів; досліджується історичне підґрунтя створення типології культурно-просвітницьких комплексів; розкриття проблем створення та формування культурно-просвітницьких комплексів проводиться аналіз вітчизняних та зарубіжних аналогів, які в подальшому будуть слугувати прикладом при розробці авторського проекту культурно-просвітницького комплексу.

Розділ 2. В другому розділі досліджуються фактори та умови, що впливають на формування культурно-просвітницьких комплексів, проводиться організація методів

дослідження інтеграції за певними параметрами та особливостями культурно-просвітницьких комплексів у структуру сучасного міста; розглянуто класифікацію культурно-просвітницьких комплексів, формування архітектурно-планувальної структури комплексу та організація території навколо нього, досліджуються функціональні зв'язки між основними зонами та просторами комплексу.

Розділ 3. В третьому розділі надаються проектні рішення по запроєктованому культурно-просвітницькому комплексу. Сюди входить аналіз містобудівної ситуації з обґрунтуванням обраної ділянки проектування та обґрунтуванням проектною пропозиції генерального плану, архітектурно-планувальні рішення та об'ємно-просторове рішення образу будівлі культурно-просвітницького комплексу.

Розділ 4. Цивільний захист. В розділі виконаний аналіз потенційно небезпечних об'єктів в районі проектування та прийняті рішення з питань Цивільного захисту на об'єкті проектування та на основі цього був виконаний розрахунок заходу Цивільного захисту на об'єкті, що проектується.

5. Графічний матеріал за розділами 1, 2 розділи – графічні схеми до наукової частини, 3 розділ – ситуаційна схема, генеральний план, фасади, плани, розрізи, перспективні зображення об'єкта проектування.

Наповнення даного розділу визначає керівник роботи.

1. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1.	10.12.2021
Розділ 2.	25.01.2022
Розділ 3.	09.05.2022
Розділ 4. Цивільний захист.	09.05.2022
Остаточне оформлення роботи	
Перевірка роботи на плагіат	10.05.2022
Попередній захист роботи на кафедрі	12.05.2022
Направлення роботи на рецензування	12.05.2022

2. Консультанти розділів атестаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірів	
		дата	підпис
Розділ 1.	Гомон Ольга Олександрівна, кандидат архітектури, доцент	12.05.2022	
Розділ 2.	Гомон Ольга Олександрівна, кандидат архітектури, доцент	12.05.2022	
Розділ 3.	Юнаков Сергій Федорович, професор	12.05.2022	
Розділ 4. ЦЗ	Корінний Володимир Ілліч, старший викладач	12.05.2022	

7. Дата видачі завдання 20.09.2021

Зав. кафедри

(підпис)

Ковальська Г.Л.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Гомон О.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник пр. част.

(підпис)

Юнаков С.Ф.

(прізвище та ініціали)

Студент

(підпис)

Кишеня В.Р.

(прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ (summary)			
до атестаційної випускної роботи студента:		Кишеня Владислав Ростиславович	
Назва ЗВО	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема	Формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів		
Освітній ступінь	Магістр за освітньо-науковою програмою навчання		
Факультет	Архітектурний		
Кафедра	Теорії архітектури		
Спеціальність	191 Архітектура та містобудування		
Спеціалізація	Архітектура будівель та споруд		
Керівник	Гомон Ольга Олександрівна, кандидат архітектури, доцент, Юнаков Сергій Федорович, професор		
Обсяг роботи:	пояснювальна записка, стор.	розділів	креслень формату А1
	111	4	11
Розділ 1 Стан дослідження, проектування культурно-просвітницьких комплексів	В першому розділі досліджуються наукові роботи в галузі проектування культурно-просвітницьких комплексів та формування неформальних навчальних просторів; досліджується історичне підґрунтя створення типології культурно-просвітницьких комплексів; розкриття проблем створення та формування культурно-просвітницьких комплексів проводиться аналіз вітчизняних та зарубіжних аналогів, які в подальшому будуть слугувати прикладом при розробці власного проекту культурно-просвітницького комплексу.		
Розділ 2 Теоретичні засади формування культурно-просвітницьких комплексів	В другому розділі досліджуються фактори та умови, що впливають на формування культурно-просвітницьких комплексів, проводиться організація методів дослідження інтеграції за певними параметрами та особливостями культурно-просвітницьких комплексів у структуру сучасного міста; розглянуто класифікацію культурно-просвітницьких комплексів, формування архітектурно-планувальної структури комплексу та організація території навколо нього, досліджуються функціональні зв'язки між основними зонами та просторами комплексу.		

<p>Розділ 3</p> <p>Особливості проектування культурно-просвітницьких комплексів на прикладі комплексу в м. Києві</p>	<p>В третьому розділі даються вже конкретні проектні рішення по запроєктованому культурно-просвітницькому комплексу. Сюди входять аналіз містобудівної ситуації з обґрунтуванням обраної ділянки проектування та обґрунтуванням проектної пропозиції генерального плану, архітектурно-планувальні рішення та об'ємно-просторове рішення образу будівлі культурно-просвітницького комплексу.</p>
<p>Розділ 4.</p> <p>Цивільний захист</p>	<p>В розділі цивільна оборона був виконаний аналіз потенційно небезпечних об'єктів в районі проектування та прийняті рішення з питань Цивільного захисту на об'єкті проектування та на основі цього був виконаний розрахунок заходу Цивільного захисту.</p>
<p>Висновки по роботі:</p>	<p>У результаті проведеного магістерського дослідження досягнуто його мету, а саме, досліджено в сучасних умовах формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів. і визначені архітектурно-планувальні прийоми оптимальної взаємодії двох систем - сучасного суспільства та засобів неформальної освіти через архітектурні рішення.</p>
<p>Ключові слова: культурно-просвітницький комплекс, неформальна освіта, антропоцентричний дизайн, об'ємно-просторове рішення.</p> <p>Keywords: cultural and educational complex, non-formal education, anthropocentric design, spatial and volumetric solution.</p>	

Укладач: Кишеня В.Р./

Керівник: Гомон О.О./

Керівник: Юнаков С.Ф./

«27» травня 2022 р.

Anti-Plagiarism v-15.257

Максимальное совпадение с одним документом 3.0%

Словари проверки: en_US, ru_RU, ua_UA. Ошибок в документах: 10%

ID: 104125 Название: Формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів Добавлено в БД: 2022-05-28 Авторы: Кишеня В. Р. Руководители: доц. Гомон О.О., проф. Юнаков С.Ф. Консультанты: Оponentы:	Документ		Суммарное совпадение по Базе Данных	
	Символы	Лексемы	Символы	Лексемы
	127046	917	6145 (5%)	85 (9%)

Источник плагиата

ID	Описание	Наличие плагиата в документе	
		Символы	Лексемы

ЗМІСТ

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ.....	10
ВСТУП	12
РОЗДІЛ 1. СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОЕКТУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ.....	17
1.1 Теоретичні передумови дослідження культурно-просвітницьких комплексів	17
1.2 Історичні засади та формування культурно-просвітницьких комплексів в Україні	23
1.3. Зарубіжний досвід проектування та адаптації культурно-просвітницьких комплексів.....	32
Висновки до розділу 1.....	42
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ.....	44
2.1 Фактори та умови, що впливають на формування культурно-просвітницьких комплексів.....	44
2.2 Методика дослідження інтеграції культурно-просвітницьких комплексів у структуру сучасного міста	51
2.3 Архітектурно-планувальні та об'ємно-просторові особливості формування культурно-просвітницьких комплексів.....	61
Висновки до розділу 2.....	71
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ НА ПРИКЛАДІ КОМПЛЕКСУ В М. КИЄВІ.....	73
3.1 Аналіз вихідної ситуації та організація генерального плану	73
3.2 Архітектурно-планувальне рішення культурно-просвітницького комплексу	76
3.3 Об'ємно-просторова композиція культурно-просвітницького комплексу	87
Висновки до розділу 3.....	89
РОЗДІЛ 4. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ.....	Ошибка! Закладка не определена.
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	112
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	115

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Культурно-просвітницький комплекс – поліфункціональний чи монофункціональний громадський заклад спрямований на поза нормовану освіту суспільства декількох категорій або однієї категорії населення.

Поліфункціональний громадський комплекс – будинок чи комплекс, який формується з приміщень, їх груп, будинків та споруд різного громадського, поєднання яких обумовлене експлуатаційними потребами, економічною доцільністю і містобудівними вимогами.

Монофункціональний громадський комплекс – будинок чи комплекс, який формується з приміщень, їх груп, будинків та споруд одного громадського призначення, вибір якого обумовлений експлуатаційними потребами, економічною доцільністю і містобудівними вимогами.

Універсальність архітектурного об'єкту – направленість функціонально-планувального та об'ємно-просторового рішення будинку на соціально-економічний, містобудівний, художній, технологічний запити і їх успішна реалізація в процесі експлуатації будинку.

Типологія будівель – функціональний розподіл будівель за їх призначенням та планувальними особливостями у класифікацію для упорядкування та організації їх призначення.

Неформальна освіта – освітній процес, що не є регламентований місцем, терміном і формою навчання, який є інституціоналізований, цілеспрямований, спланований особою або організацією, яка забезпечує надання освітніх послуг.

Функціональна програма будівлі – сукупність послідовностей функціональних процесів різного роду, що реалізуються або всередині комплексу або за її межами на прибудинковій території.

Антропоцентричний дизайн – дизайн та його рішення направлені на задоволення потреб людини та врахування як екологічного, естетичного, ергономічного, та психологічного аспектів проектування.

Ревіталізація – спосіб реалізації архітектурно-планувального задуму певної типології шляхом зміни старого функціонального призначення будівлі на нове, що відповідає сучасним вимогам.

Адаптація – спосіб реалізації архітектурно-планувального задуму певної типології шляхом пристосування та доповнення існуючого функціонального призначення будівлі.

Об'ємно-просторове рішення – композиційна особливість будівлі, що відповідає реалізації задуму формування об'єму будівлі або комплексу.

ВСТУП

Актуальність теми. Соціально-економічний досвід розвитку цивілізації свідчить про те, що освіта є основою духовного, соціального і економічного розвитку суспільства. На сьогодні роль культурно-просвітницьких комплексів не обмежується навчальною та базовою функцією об'єкту культури, який також являє собою дослідницький комплекс з експоненціальним зростанням. При проектуванні культурно-просвітницьких комплексів необхідно враховувати сфери освітньої діяльності, що стосуються універсальності процесів, зібраних в межах однієї споруди. Об'ємно-просторові рішення просвітницького-комплексу полягає у створенні просторового розподілу, а також безпосередню взаємодію окремих елементів, що забезпечує найбільш сприятливі умови для функціонування культурно-просвітницького комплексу.

На всіх етапах становлення і розвитку містобудівної діяльності культурно-просвітницьких комплексів виникали труднощі під час інтеграції таких комплексів у міське середовище. В умовах щільної забудови населених пунктів, створення архітектурних ансамблів є складним завданням для розробки і втілення нових архітектурно-планувальних, конструктивних рішень і ефективних методів будівництва.

Теоретичною базою для наукових досліджень та проектних робіт у галузі культурно-просвітницьких комплексів були наукові праці зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких Гельфонд А.Л. [1], Кравченко І.Л. [2,11], Мерилова І. О. [3], Костенко Н. В. [4], Ковальський Л.М. [5], Левчук Л. Т. [6], Истрин В.А. [7], Малгорзата Б.З. [8], Павлик Н.С. [9], Костінайте Л., Пупеліене Я. [10] та ін. Основними науковими доробками авторів у цій сфері є розвиток концепцій інтеграції громадської та зокрема освітньої архітектури у міське середовище та наукове обґрунтування взаємодії процесів та функцій культурних комплексів.

Попри численні дослідження існує суттєвий недолік у вивченні питань організації та проектування культурно-просвітницьких комплексів. Ряд основних проблем виникають в першу чергу в імплементації культурно-

просвітницьких комплексів у життя міста. Це повинен бути комплексний проект з рядом вирішення певних задач. Наступним чином виявляється проблема невідповідності ДБН В.2.2-16:2019 «Культурно-видовищні та дозвіллеві заклади» та нормативних актів із конгруентністю інформаційного поля зарубіжних та інших провідних практик. Автор наводить класифікацію культурно-просвітницьких комплексів, ряд містобудівних ситуацій розміщення комплексів та функціонально-планувальну структуру у відповідності з об'ємно планувальним рішенням.

Таким чином, необхідність приведення матеріальної-технічної бази освітніх комплексів у відповідність до сучасних соціально-педагогічних та архітектурно-містобудівних вимог потребує додаткового наукового дослідження архітектурно-планувальної організації будівель культурно-просвітницьких комплексів. Цим зумовлена актуальність даного досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрямок дослідження базується з науковим напрямком кафедри теорії архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури (0117U005420). Положення дослідження підпорядковуються законодавчими і нормативно-правовими актами у галузі архітектури та освіти, серед яких – закони України: «Про архітектурну діяльність» [15], «Про освіту» [16], ДБН В.2.2-3:2018 «Заклади освіти» [17], ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова міських та сільських територій» [18], ДБН В.2.2-16:2019 «Культурно-видовищні та дозвіллеві заклади» [19]. В межах дослідження автором було обґрунтовано принципи імплементації функцій культурного комплексу у міське середовище, визначено взаємозв'язок форми та функції будівлі з існуючим ландшафтним осередком.

Мета дослідження розробити теоретичні та практичні положень формування просвітницько-культурних комплексів з точки зору взаємодії архітектурної тектоніки між об'ємно просторовим та планувальним рішенням просвітницько-культурних комплексів споруд з навколишнім середовищем та

виділення основних положень щодо взаємодії процесів у вищезгаданих спорудах.

Завдання дослідження:

- висвітлити сучасний стан дослідження, проблеми, історію виникнення та перспективи організації культурно-просвітницьких комплексів;
- виділити основні середовищні, соціально-культурні, містобудівні, функціонально—планувальні та регіональні фактори, що впливають на формування об'ємно-просторових рішень просвітницько-культурних комплексів в межах міського середовища;
- визначити основні фактори, що впливають на об'ємно просторове рішення будівель освітньо-просвітницьких комплексів;
- розробити рекомендації щодо інтеграції у міську тканину нового типу будівель стосовно систематизації освітнього процесу в рамках неформальної освіти для вікових категорій певних груп населення;
- класифікувати типологію існуючий досвід проектування просвітницько-культурних комплексів;
- дослідити містобудівні вимоги структурної інтеграції, щодо розміщення просвітницько-культурних комплексів;
- визначити особливості об'ємно-планувальних рішень просвітницько-культурних комплексів, встановити склад та площі приміщень.

Об'єкт дослідження – культурно-просвітницькі комплекси.

Предмет дослідження – формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів.

Межі дослідження. Територіальні межі освітнього формування в містах України.

Методи дослідження. Загальна методика дослідження базується на комплексному підході. У роботі використано методи аналізу, синтезу, графоаналітичні методи, методи структурно-функціонального та експериментального моделювання, методи структурно-функціонального та експериментального моделювання, аналіз вітчизняного і закордонний

теоретичних досліджень, нормативної документації та існуючого проектного досвіду культурно-просвітницьких комплексів

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше:

- досліджено класифікацію архітектурної тектоніки просвітницько-культурних комплексів;
- розроблено рекомендації з урахуванням факторів впливу щодо інтеграції просвітницько-культурних комплексів у навколишнє середовище з урахуванням особливостей міського середовища.

Удосконалено:

- типологію та функціонально-планувальні зв'язки просвітницько-культурних комплексів, уточнено взаємозалежність науково-дослідної частини музеїв та підпорядкованих їм, відповідно, освітніх частин;
- уточнено заходи та методи формування художніх образів споруд на базі тектоніки освітніх споруд з урахуванням особливостей взаємозв'язків комплексу споруд;
- Удосконалено класифікацію музейних комплексів з науково-дослідною базою;
- Виявлено основні принципи взаємозв'язку об'ємно-просторового рішення із планувальним середовищем.

Отримати подальший розвиток:

- Рекомендації щодо структурної інтеграції культурно-просвітницьких комплексів в містобудівне середовище;
- Виявлено основні принципи взаємозв'язку об'ємно-просторового рішення із планувальним середовищем;
- Систематизація освітнього процесу в рамках неформальної освіти для вікових категорій певних груп населення.

Практичне значення одержаних результатів. Полягає в тому, що основні висновки і розроблені рекомендації дозволяють імплементувати заклади освітньо-просвітницьких комплексів у певні містобудівні ситуації, та

досліджені існуючих прийомів формування освітньо-просвітницьких комплексів, розробка власної моделі та структурної організації. Матеріали, результати і висновки магістерської роботи можуть бути використані при проектуванні освітньо-просвітницького комплексу з використанням наукової бази спираючись на існуючу архітектурну провідну практику у сфері освітніх закладів допоможуть у розробці нового об'ємно просторового рішення культурно-просвітницького комплексу, запроєктованого згідно з виведеними практичними положеннями і рекомендаціями.

За матеріалами дослідження розроблено пропозиції щодо нормування культурно-просвітницьких комплексів. Культурно-просвітницький комплекс це набір функцій, що потрібно між собою зв'язати та обумовити даний зв'язок об'ємно планувальним рішенням. В першу чергу на прикладі авторського дослідження видно яка послідовність та структура повинна передувати об'ємному рішенням, що в свою чергу буде універсальна для кожного відвідувача. По друге, виділена класифікація та спрямованість культурно просвітницьких комплексів за типом освіти, та типом, орієнтованим на певні культурно-освітні і вікові групи дозволяє проектувати освітньо-культурні комплекси за конкретним типом, де вони потрібні.

Безпосередню практичну значущість, зокрема, має одержана класифікація типологічних особливостей культурної та науково-дослідної частин просвітницьких комплексів.

Отримана шляхом експериментального проектування споруда відповідає сучасним вимогам щодо функціонального наповнення згідно типології культурно-просвітницьких комплексів, архітектурно-планувальне вирішення даної споруди має потенціал до розширення відповідно до науково-метричної бази просвітницького комплексу та потенційного створення нових відповідних освітніх одиниць.

РОЗДІЛ 1 СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОЕКТУВАННЯ КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

1.1 Теоретичні передумови дослідження культурно- просвітницьких комплексів

На всіх етапах формування мережі культурно-просвітницьких комплексів в Україні проводилися відповідні наукові дослідження стосовно розміщення, типологічної структури та об'ємно-просторових особливостей формування. На сьогодні спостерігається тенденція зрушення в культурном та освітньому споживанні населення України супроводжуються ціннісними трансформаціями соціуму [4]. За період 2015—2020 рр. зростає суб'єктивна важливість таких соціокультурних цінностей, як «підвищення освітнього рівня», «розширення культурного кругозору» (рис.1.1).

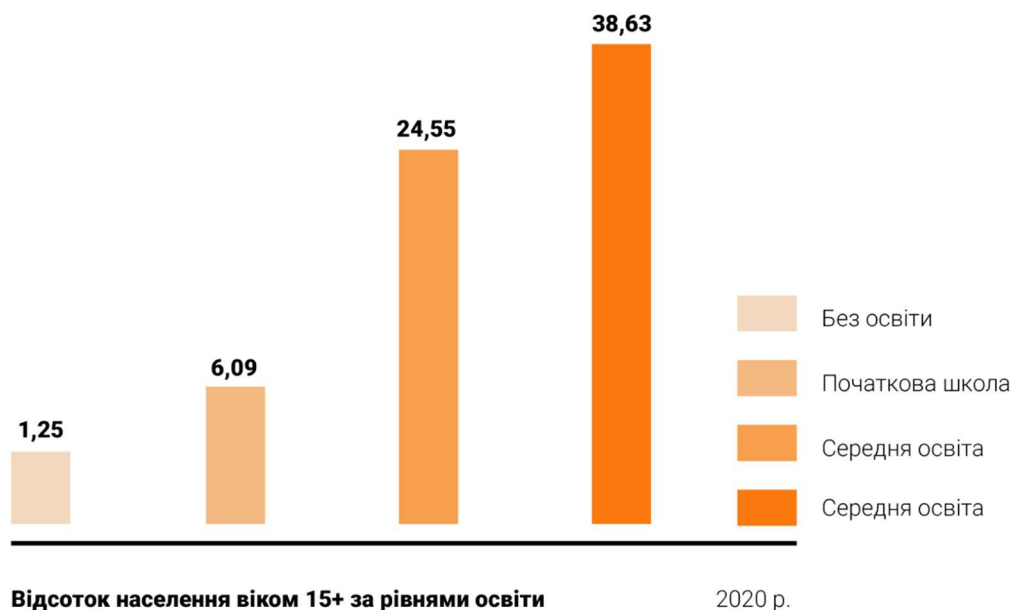

Рис. 1.1 Статистика населення на території України за рівнем освіти
2015-2020 рр. [20].

Дослідник Костенко Н. В. у статті «Динаміка культурних потреб населення України: очікування і ризику» [4] дійшов висновку, що кількість культурно-просвітницьких установ для дорослої половини населення

зменшується, в той час як кількість освіченої половини населення стає все більше, і формується запит на продовження тенденції освіти впродовж життя. Мерилова І. О. дослідила у науковій роботі «Функціонально-планувальна організація мережі закладів позашкільної освіти» [3], що кількість закладів позашкільної освіти скоротилася за часів незалежності. Малгорзата Бальцер-Грая у статті «Architecture of extra-school education areas, optimisation of design solutions, a rational and intuitive path to architecture» [8] дослідив нову модель освітнього простору, що відповідає сучасним вимогам освітнього процесу, що стосується сфер формальної та позашкільної освіти. Яковлевас-Матецкіс К. та Костінайте Л., Пупелене Й. у науковій праці «Conceptual Principles of the Planning of Modern Public Libraries» [10] проаналізували аспекти діяльності сучасних публічних культурно-просвітницьких просторів і виділили основні фактори, що впливають на її формування, та представили концептуальні пропозиції для планування такого роду закладів.

На всіх етапах розвитку культурно-просвітницькі інституції були тісно пов'язані з житловим середовищем, навчальними закладами, об'єктами культури, та іншими установами сфери обслуговування та містобудування. Культурно-просвітницьким комплексам передувала значна кількість типів і форм донесення освіти до громадян. Вони були схожі за ідеєю до сучасних культурно просвітницьких комплексів, але різні ідеологією. За всі етапи змін та перетворень освітніх закладів мінявся їхній статус та напрям охоплення верств населення.

Еволюція від компенсуючого до культурологічного характеру пройшла через п'ять етапів розвитку просвітницьких комплексів. Таким чином неформальна освіта як педагогічне, соціальне та економічне явище починає відігравати повноцінну роль у всесвітній концепції «освіта впродовж життя», поряд із формальною освітою на всіх рівнях (рис.1.2) [2].

Рис. 1.2 Сучасний стан мережі культурно-просвітницьких комплексів

Серед сучасних прикладів розвитку архітектури освітньо-просвітницьких комплексів окремої уваги заслуговують спеціалізовані заклади, центри освіти дорослих та комбіновані заклади додаткової освіти, бібліотек та медіатек, виставково-видовищні заклади наукового спрямування [2].

Як показують сучасні дослідження у суспільстві сьогодення виникає запит на освіту та на культурне збагачення, який так чи інакше не виникав у минулому, у ранішніх етапах розвитку просвітницьких інституцій. Це пов'язане зі зміною парадигми у соціумі, на технологічному рівні, на рівні освіти, зі зміною методів подання, зберігання, розповсюдження, та відношенню до інформації, тобто виходом освіти на новий рівень сприйняття суспільством.

З точки зору системного погляду у деяких наукових галузях таких як соціологія, культурознавство, історія та, зокрема, в архітектурі на прецедент культурно-просвітницьких комплексів шляхом дослідження було виявлено, що культурно-просвітницький комплекс є системою, якій притаманні структурні перетворення під дією зовнішніх факторів і підлаштування під запити суспільства. Саме це підтверджують неодноразові випадки прикладів кооперації культурно-просвітницьких комплексів з системою громадських будівель. Прогностична теорія базується на потужній тенденції до кооперації ресурсів та функцій. Весь рух йде через потреби суспільства, адже громадські установи покликані задовольнити їх.

В рамках децентралізації спостерігається початок зрушення в бік тенденцій, а саме:

- осучаснення існуючих місцевих культурно-просвітницьких закладів шляхом створення нового продукту (так званих арт-просторів) в рамках підвищення соціального попиту;
- розширення спектру культурно-просвітницьких центрів для дорослих;
- перетворення(ревіталізація) старих культурних закладів і промислових об'єктів на культурні центри;
- створення змішаних моделей освітніх центрів для старших і літніх вікових груп;
- тенденція на впровадження та практичну реалізацію принципу навчання впродовж всього життя.

Деякі дослідники, такі як Кравченко І.Л поділяють громадські будинки, до яких входять освітньо-просвітницькі комплекси на види:

1. БФК - багатофункціональні комплекси, що являють собою кооперацію функцій різних за призначенням та різних за віковими приналежностями.

2. МФК - монофункціональні комплекси, що являють собою більш оптимізовану функціонально-планувальну схему, більш зосереджене на збагаченні допоміжними функціональними групами освітньо-просвітницької складової.

Культурно-просвітницькі комплекси це доповнена модель освітнього закладу. Під впливом певних факторів у сучасній архітектурній практиці сформувалося два типи структурно-функціональних моделі культурно-просвітницьких комплексів:

- інтеграція (поєднання певного переліку функцій в архітектурно-планувальному рішенню, універсальність в ландшафтно-рекреаційному рішенню, передбачення універсальності та облаштованості архітектурних рішень до розширеного кола громадськості);

- спеціалізація (розширення переліку функціонального рішення в одному напрямі, оптимізація відпрацьованих рішень та функціонально-планувальних схем, та створення освітнього простору за перним спрямуванням).

На теперішній час не існує комплексно затвердженої методології та нормативної бази для проектування культурно-просвітницьких комплексів. Це пов'язано з особливістю типології даного концепту. В першу чергу це громадський багатофункціональний заклад освіти що може як і поєднувати в собі набір функцій так і спеціалізуватися за однією.

Існує не один варіант комбінації функцій або затвердження однієї в ідеї проекту, так як існують різні місця і від них залежить вже формування завдання (рис.1.3).

Рис. 1.3 Загальний розвиток системи культурно-просвітницьких комплексів

У вітчизняних та закордонних джерелах питання формування архітектурного середовища Просвітницьких комплексів розглядається з різних сторін, існуюча література носить в основному економічний, політичний, соціальний, технологічний і філософський характер.

Проаналізувавши окремі джерела, можна узагальнити риси притаманні культурно-просвітницьким комплексам:

- *освітній потенціал* (зведення таких комплексів в першу чергу робить позитивний вплив на користувачів цієї чи окремої будівлі за схожим спрямуванням. Він полягає у збагаченні користувача новою, корисною або цікавою інформацією в процесі перебування в межах культурно-просвітницького комплексу або на його прилеглий території);

- *універсальність* (ця риса притаманна тільки для тих культурно-просвітницьких комплексів які входять до категорії поліфункціональних об'єктів, адже означає пристосованість програми для різних вікових груп та для людей з різними поглядами на життя. Тобто закриття культурно-освітньої потреби для того чи іншого сегменту населення);

- *інтерактивність та взаємодія* (в цьому є один із ключових плюсів та аргументів на користь зведення культурно-просвітницьких комплексів. Адже будівля чи комплекс споруд є місцем зустрічей та каталізатором комунікації під проводом спільної мети);

- *економічно-соціальна атрактивність* (після введення в експлуатацію будівля починає жити новим життям і давати нове життя тому місцю і району в якому вона збудована. Внаслідок привертання до себе уваги спостерігається економічний ріст району/містя, тобто наплив капіталу та інвестицій).

Таке визначення дає відомий архітектурний журнал: «Культурно-просвітницький центр – це простір, створений з метою надавати послуги суспільству, виступати провідником поширення різних мистецьких, філософських, освітніх, культурних течій тощо. Відкритий для репрезентацій та просування художньо-культурних цінностей та інтересів в терени суспільства» [22].

Зведення такого роду комплексів позитивно впливає на культурно-просвітницький рівень населення. Адже ріст освіченості населення (локальний чи комплексний) рухає потяг прогресу до нових висот та здобутків нації. Але незважаючи на це сьогодні видає нові об'єкти просвітницького спрямування, що стало для архітекторів знайомим для проектування

типологією проектів. Контекстуальна назва означає набір функцій які спрямовані на культурно-просвітницьку діяльність.

1.2 Історичні засади та формування культурно-просвітницьких комплексів в Україні

Аналіз тенденції розвитку освіти як одного з найважливіших аспектів культури українського народу дозволяє встановити взаємозв'язок освіти з усією соціальною сферою суспільства, залежність навчально-матеріальної бази від змін у формах та методах навчання [5]. Духовність людини витікає з самоусвідомлення нею, як особистості, яка належить до власної культурно-національного кластеру загальнолюдської форми життя. Це дає можливість виявити стійкі закономірності та формування мережі системи освіти.

Система освіти є не від'ємною частиною культурної складової не тільки нації але й людини в цілому, єдиного й безперервного процесу, що сягає початку розвитку цивілізації. Осмислення культурної спадщини є підґрунтям створення ефективних підходів та методів навчання, просвітництва, яка стосується методів навчання та викладання в спеціальному відведеному для цього місці і на відміну від різних формальних та неформальних шляхів просвітництва (якщо говорити про дитячу освіту, то наприклад, локальні освітні проекти або освіту через стосунки між батьками та дітьми).

Коріння освіти йдуть у глибину століть. Освоєння елементарної грамоти широкими верствами населення почалося після створення Костянтином (Кирилом) та його братом Мефодієм слов'янської азбуки у 863 р. [7].

Київська Русь стала своєрідним центром слов'янської культури, на яку впливали культура країн ісламу, Заходу, Закавказзя і Східного Середземномор'я. Вона проіснувала до 40-х рр. XIII ст. і впала під ударами монголо-татарських орд Чингісхана і Батия.

Щоб дослідити хронологію розвитку навчання Київської Русі треба вдатися до систематизації. Після цього можна виокремити деякі етапи

розвитку просвітництва, які характеризуються яскравим впливом культурних традицій цього історичного періоду:

Освіти Княжої доби

Князі Рюриковичі заклали основу державної освіти і виховання: до прийняття християнства існували школи грамоти, де дітей навчали писати, читати, рахувати, і ці школи були носіями хліборобської культури, народних вірувань і традицій. Крім здобуття формальних знань, діти знайомилися із суспільними і природними явищами, побутом людей через засоби культурних здобутків.

Освіта в часи розквіту держави

Історичний розвиток вимагав переходу від консервативного язичництва до більш всеохоплюючої християнської віри. У 988 році було прийняте християнство в якості державної релігії на чолі з Князем Володимиром Великим. Таким чином Київська Русь мала повноцінне право вважатися рівноправним членом кола європейських держав християнського світу. Також це сприяло її консолідації і подальшому суспільному і культурному розвитку.

Прийняття християнства означало приєднання до високорозвиненої візантійської культури, яка зберегла надбання античного світу і передавала їх усім європейцям, адже саме в Давній Греції та Римі були закладені основи науки, філософії, політики, юриспруденції, естетики, літератури. Палацові (двірцеві) школи в 11 ст. мали певне міжнародне значення. Також претенденти на корони європейських монархів здобували освіту і виховувалися при дворі Ярослава. Школи «книжного вчення» (монастирські школи), як правило, відкривали при монастирях. Протягом XI-XII ст. на території Києва було засновано до 5-ти шкіл [6].

Найбільш значними культурними центрами на Київських землях цього часу стали монастирі. Культурно просвітницьку направленість підтримували програми навчання не тільки для місцевих, а й для жителів з різних країв. Основним локомотивом просвітництва на київських землях стала така нова

галузь знань, як педагогічна думка, яка пропагувала ідеї патріотизму, єдності руської землі, морального вдосконалення особистості.

В цілому за період існування, а зокрема розвитку такої держави як Київська Русь культура та освіта сягнули небувалого розквіту, за обговоренню вище кількістю факторів. Можна вибрати притаманні риси освіті Київської Русі:

- культурологічність;
- відкритість до світових здобутків;
- з поміж церковної освіти домінувала світська;
- європейські погляди та запозичення тенденцій.

Якщо розгляди в більш сучасному контексті тему с культурно-просвітницькими комплексами, то можна дійти висновку, що вектор направленості даних інституцій торкається поняття як неформальна освіта(тобто освіта, просвітництво поза формальними закладами освіти).

Час, в який з'являються заклади неформальної освіти, що називалися народними домами, такі як Народний дім у Львові 1862 р., Народний дім у Калуші 1880 р., Троїцький народний дім у Києві 1901 р. розглядаються у період з другої половини ХІХ сторіччя до сучасності. Саме в кінці, другої половини ХІХ сторіччя виникає таке формування як неформальна освіта та відділяється від інших освітніх інституцій, існувавших до цього моменту. Народні дома представляли собою загальнодоступні культурно-просвітницькі заклади, які почали масово почали засновуватися з кінця 1880-х рр. Проте, в Україні, одним з перших народний дім був заснований ще у 1849 р. у Львові з ініціативи Головної Руської Ради та який надалі став однією з найбільших культурно-освітніх установ Галичини. Народні дома з другої половини ХІХ ст. почали відкривати з ініціативи різних товариств, земств, комітетів та громадських організацій. Великий внесок у створення народних домів та бібліотек в Україні внесли Харківське та Київське товариства грамотності, Слов'янське суспільство й Лекційний комітет в Одесі, Львівське товариство «Просвіта» та ін. Як правило, при народних домах розміщувалися бібліотека з

читальнею, театрально-лекційний зал зі сценічним майданчиком, недільна школа, вечірні класи для дорослих, хор, чайна, книготорговельна лавка. В окремих випадках засновували спрощений різновид народних домів – музеї-бібліотеки, що склалися з бібліотеки й музею при ній, який містив краєзнавчі видання і матеріали, наочні навчальні посібники, які використовували при читанні лекцій, при організації пересувних і постійно-діючих виставок.

На зміну народним домам, як першим інституціям дозвілля неформальної освіти стають Палаці культури із приходом СРСР. Соціалізація розширює коло користувачів просвітницькими закладами і вони стають більш громадсько-публічними. Такі палаци як Палац праці в Дніпрі 1925 р, Палац культури будівельників у Харкові 1930 р., Палац енергетиків у Запоріжжі 1950 р. стають на засадах соціалізації сфер життя, і тому числі і культурно-просвітницької.

Далі починає формуватися ланка неформальних освітніх закладів для дітей, тобто для молодшої половини населення. Відбувається компенсація кількості дозвіллевих закладів за рахунок зміна уваги з потенційно дорослого на потенційно дитячий контингент. В Україні такими закладами стали Палац юнатства в Києві 1965 р., Палац піонерів ім Горького в Чернігові 1978 р. та Палац дітей та юнатства в Дніпрі 1990 р.

Як огляд історичного проміжку від появи неформальної освіти за можна вважати: I етап - друга половина XIX – початок XX століття – період становлення та визначення; II етап - 1917 – 1950 ті роки – період розвитку та формування; III етап - 1950-1990 роки – період інтенсивного розвитку та розгалуження; IV етап – 1990 – по теперішній час - період формування освітніх концепцій та моделей. З аналізом до теперішнього положення розробляється комплексний підхід до закладів просвітництва і дозвілля та формування середовища для різних категорій населення (рис.1.4).

Рис. 1.4 Еволюція культурно-просвітницьких комплексів як архітектурно-містобудівної форми

Освіту можна розглядати як передачу цінностей і накопичених знань суспільства. Це еквівалентно тому, що суспільствознавці називають соціалізацією. Людина як будь який живий організм народжується без знань та культури, але з рефlekсами. Як з кожним живим організмом відбувається процес еволюції, так і людина забезпечуючись новими знаннями стає більш обізнаною, тобто еволюціонує. Освіту можна охарактеризувати як обізнаність про навколишній світ. Вона з наукової точки зору необхідна всім живим організмам, щоб оптимально функціонувати у навколишньому світі, та оптимально взаємодіяти з ним.

Освіта покликана спрямовувати людину у вивченні культури, формуючи її поведінку в зрілому віці та спрямовуючи її до певної ролі в суспільстві. У найпримітивніших культурах часто мало формального навчання — мало того, що зазвичай називають школою, класами чи вчителями. Натомість усе оточення та всі види діяльності часто розглядаються як школа та класи, а багато або всі дорослі діють як вчителі. Однак у міру того, як суспільства стають все більш розвиненими, кількість знань, які підлягають передачі від одного покоління до наступного, стає більше, ніж будь-яка людина може знати, і, отже, необхідно розвивати більш вибіркові та ефективні засоби передачі культури. Результатом є освітньо-просвітницькі заклади та інституції.

На сьогодні в світі сформувався загальний концепт культурно-просвітницького комплексу як багатоцільового об'єкта, здатного розмістити в

собі певну кількість просвітницьких просторів для масового розвитку населення. Як показує практика такі простори легко вплітаються в тканину міста і стають її невід'ємною та доповнюючою частиною. Будівлі стають освітніми вузлами які можуть потенційно бути частиною освітньо просвітницьких програм та маршрутів.

На відміну від монофункціональних будівель спрямовані на вузьку категорію населення, багатофункціональні простори задовольняють різні верстви і як правило різні вікові групи. Де кожен від малюка до досвідченого дорослого зможе торкнутися знань і відшукати для себе щось нове та цікаве.

Світова практика у більшості випадків будує різномасштабні об'єкти де різні простори пов'язані між собою фізично і функціонально. Культурно-просвітницькі комплекси - як переосмислення та осучаснення палаців та будинків культури, клубів. Але будівлі такого плану зустрічалися ще й на території інших держав, зокрема держав Європи.

Культурно-просвітницькі центри України

До такого роду закладів відносяться інституції, чи юридичні особи, чи держава(її власність), що виконує функцію неформальної освіти населення шляхом влаштування культурних заходів, чи розміщення на постійній основі в межах будівлі, що відповідає типології громадським будівлям і може відноситися відноситься до ланки культурно-видовищних споруд, споруд виставок і музеїв, дозвіллевих закладів, і опціонально, до спортивних споруд. Тобто основна функція будівлі чи комплексу (в даному контексті) направлена на збагачення культурно-просвітницького потенціалу громадян.

Базова мережа закладів культури (далі БМЗК) – комплекс підприємств, установ, організацій і закладів культури державної та комунальної форм власності, діяльність, які спрямовані на створення умов для забезпечення творчості людини, збирання, зберігання, використання та поширення інформації про матеріальні та духовні культурні цінності, наука розробки, а також на забезпечення повноцінності культурного простору України

доступності національного культурного надбання, дотримання прав громадян у сфері культури.

Поруч з тим в українському законодавчому полі неформальну освіту визнано повноправною освітньою ланкою системи освіти України. Оскільки система неформальної освіти вмонтована у загальну освітню структуру, слід розглядати її розвиток у контексті системного розвитку всієї освітньої програми. Тобто заклади неформальної освіти являють собою в більшості випадків державні інституціональні ініціативи, що направлені на концепт освіти впродовж життя і орієнтовані на старшу половину дорослого населення. Але сучасна культурно-просвітницька база, саме орієнтована на більшість категорій населення, яка закриває потреби в освіті, зайнятості, соціалізації, культурологізації тільки починає формуватися.

Центр Митрополита Андрія Шептицького / AVR Development

Просвітницький центр у львові розташовується на території міського університету і є частиною його ансамблю. Це той приклад інтеграції сучасної забудови в існуючий історичний комплекс. Сам центр є переважно направленим на обслуговування студентів і є поліфункціональним об'єктом поєднуючи в собі ряд освітніх і культурних функцій та суміжних до них рекреаційного характеру.

Композиційно будівля складається з прямокутних блоків розташовані паралельно і перпендикулярно між собою. Блоки діляться на рівні, а рівні на простори, приміщення та зони, що з'єднуються загально доступними сходами через просторні атріум. Основним прийомом в об'ємному рішенні було утворення терас за рахунок різної геометрії об'ємів, де виділені зелені зони з рекреацією.

Перший поверх розміщує громадський простір з зоною кафе, конференц зал, і зону відкритої літератури. На другому, третьому і четвертому - розташовуються класні кімнати для різного роду активностей, які можуть трансформуватися відповідно до навчального процесу. Також виділена зона з відкритими стелажми книг і зоною для читання та навчального процесу. На

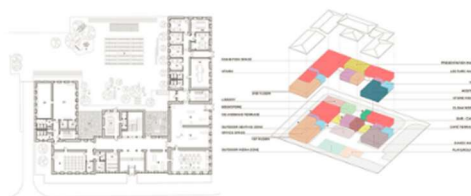
останньому, четвертому знаходяться кабінети ректорату та адміністрації (рис.1.5) [15].

Dnipro Center for Contemporary Culture / opiat' design

Дніпровський центр сучасної культури спроектований на основі історичного комплексу середини XIX – початку XX ст. Його три ключові частини — старі, нові будівлі Секретаріату. Комплекс є прикладом ревіталізації старої будівлі на новий, функціонально-прагматичний лад. Просвітницький центр спроектований закрити потребу на місцевому рівні в культурно-просвітницькій діяльності для місцевих жителів.

Полі функціональна будівля своїм аплевальними рішенням залишається на базі старої, і надаючи нової функції існуючим просторам. Приміщення суміжних функції включають в себе відкриту бібліотеку, лекційний хол, виставковий простір, зону кафе, блок хостелу і ряд супутніх функцій. Доповнює публічно-рекреаційний простір ландшафтно оформлені зони на території комплексу, що можуть служити для святкування та проведення масових заходів на подвір'ї (рис.1.5) [16].

Dnipro Center for Contemporary Culture/ opiat' design

- Архітектори: opiat' design
- Площа: 2800 m²
- Рік: 2019
- Місце розташування: Дніпро, УКРАЇНА

ЦЕНТР МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО/ AVR Development

- Архітектори: AVR development
- Площа: 4000 m²
- Рік: 2019
- Місце розташування: Львів, УКРАЇНА

Рис. 1. 5 Вітчизняний досвід проектування культурно-просвітницьких комплексів

Центр сучасного мистецтва M17 / Dmytro Aranchii Architects

Центр сучасного мистецтва створений на основі існуючої будівлі, та виступає доповненням її. Відноситься до прикладів ревіталізації та адаптації існуючої забудови. Функціональна планувальна структура являє собою вхідну групу і декілька залів для експозицій різних типів. Простори з'єднуються між собою амфілатним способом, та являються плавним переходом від вхідного лоббі до відкритої тераси, що є місцем соціальної взаємодії та доповнюючим простором до освітніх зон.

Об'ємно-просторова композиція будівлі притягує до себе увагу за рахунок рішення фасаду, що є ретроспективою на творчість авангардистів і виступає органічним початком досвіду відвідувача. Тобто фасад є арт об'єктом із посиланням на історичний контекст будівлі (рис.1.6) [17].

Zhvanetsky Cultural Centre/ Drozdov & Partners

Культурний центр в м. Одеса створений на засадах формування архітектури шляхом синтезу з природою. Об'ємно-просторове рішення культурного центру викликано рядом наступних причин:

- не втручання в історичну забудову сучасними архітектурними формами;
- повторення сформованого ландшафту природою;
- збереження ідеї нерозривності внутрішнього і зовнішнього проторів;
- формування маршруту по об'єкту шляхом стежки на схилі.

Центр являє собою поліфункціональний об'єкт з рядом функції, що розміщуються на трьох рівнях схилу. На першому поверсі виставковий центр з тимчасовими експозиціями та театральний зал виконувть просвітницьку функцію, а головне лобі з лаунж зоною та зоною кафе відведені під рекреацію. Другий поверх чіткою межею поділений на конференц зал для масових подій та медиатеку-бібліотеку, де відвідувачі можуть взаємодіяти як соціально так і інформаційно. Третій поверх як верхівка схилу виділений під освітній центр неформальної освіти з дитячою та дорослою зоною відповідно.

Інституція такого роду, як культурний центр виступає одним з головних центрів культурного життя міста та стає точкою атракції та соціалізації громадян (рис.1.6) [18].

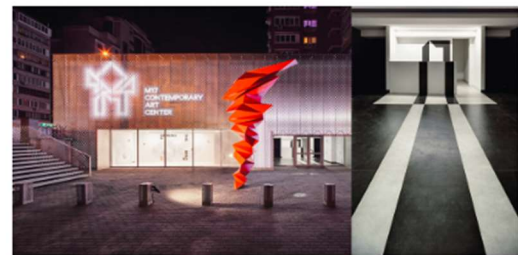
Як показує досвід, організація культурно-просвітницьких комплексів можлива на основі проектування та будівництва нових будинків або на базі існуючих. Такі комплекси впроваджені в різних містах України і багато років експлуатуються в зарубіжних країнах.

Zhvanetsky Centre / Drozdov & Partners

- Архітектори: Drozdov & Partners
- Площа: 3000 m²
- Рік: 2021
- Місце розташування: Одеса, Україна

Центр сучасного мистецтва M17 / Dmytro Aranchii Architects

- Архітектори: Dmytro Aranchii Architects
- Площа: 2000 m²
- Рік: 2019
- Місце розташування: Київ, УКРАЇНА

Рис. 1. 6 Вітчизняний досвід проектування культурно-просвітницьких комплексів

1.3. Зарубіжний досвід проектування та адаптації культурно-просвітницьких комплексів

Наближення культурно-просвітницьких комплексів в Україні до світових стандартів зумовлює необхідність вивчення прогресивного зарубіжного досвіду впровадження нових категорій та об'ємно-планувальних рішень.

Культурно-просвітницькі комплекси виступають як ступінь ролі поза формальною освітою (неформальна освіта) і спрямовані на просвітництво як різних вікових груп, та різних категорій сучасного суспільства. Відвідування культурно-просвітницьких інституцій та способів взаємодії суб'єкта з об'єктом просвітництва відбувається на безкоштовній, добровільній основі та може передбачати альтернативні методи (через інформаційне поле). Культурно-просвітницькі заклади також різноманітні за манерою задоволення індивідуальних потреб і доступні особам різного віку та матеріального становища [8]. Направленість та спеціалізація їх може змінюватися і підлаштовуватися під соціальні потреби. Вона спрямована на різні категорії громадян на різні вікові групи, на різні за матеріальним достатком, у яких в певних обставинах виникне потреба в культурному просвітництві.

Неформальна освіта може стати освітою майбутнього, де знання здобуваються через контакт з культурою, а також індивідуальну творчість і практичний досвід; де удосконалюються навички самоосвідченості, включаючи вибір середовища, а також способів навчання (освіти, просвітництва як такого).

Культурно-просвітницькі центри сьогодні виконують функції, що допомагають, з одного боку, розвивати потенціал дітей та юнацтва, з іншого боку – продовжують допомагати дорослому та літньому населенню інтегруватися у сучасний соціальний простір. Серед сучасних прикладів розвитку архітектури за Кравченко І.Л. ЗНФО (далі заклади неформальної освіти) окремої уваги заслуговують спеціалізовані заклади, центри освіти дорослих та комбіновані заклади додаткової освіти, бібліотеки та медіа теки, виставково-видовищні заклади наукового спрямування [2]. Можливість розвитку компетенції у вищезгаданому діапазоні в просвітницьких напрямках заповнює нішу, що утворилася на стику «формальна» і «неформальна» освіта.

Простір, що має вищеназваний потенціал, з'являється у публічному середовищі. Заклади такого роду розміщуються поруч до житлових територій, громадських просторів та об'єктів, робочих місць, утворюючи таким чином

мережу просторово та функціонально різноманітних закладів в міському середовищі. Вищеназваний простір експериментально поєднується з іншими функціями. «Гібридні рішення» можуть стати каталізатором натхнення на творчу роботу та стати джерелом знань та досвіду. Гнучкий підхід до формування освітнього простору ставить перед архітекторами задачу, а також вимагає залучення науково-аналітичних методів та інтуїції для вибору найкращих типів архітектурних рішень на різних рівнях у місцевому середовищі.

За аналітичними даними дослідників можна виділити чотири напрями становлення неформальної освіти в світових розвинутих центрах:

- суспільно політичний;
- культурологічний;
- політична діяльність;
- економічний.

Аналіз наукової літератури свідчить, що організація неформальної освіти є важливим соціально-політичним завданням діяльності більшості розвинених країн світу [9]. За систематизацією в хронологічно-територіальних критеріях у Скандинавських країнах неформальна освіта розглядається як соціокультурний феномен. Звідси і мають витоки основні методології неформальної освіти: в країнах Європейського союзу, де сенс неформальної освіти набуває актуальності та визнання з боку держави; країн Північної Америки, де визначається концептуальний підхід до розуміння і організації неформальної освіти; та країн Східного партнерства в яких відбувається становлення неформальної освіти.

Музей і бібліотека Цзяшань / UAD

Одним із цікавих прикладів може слугувати Музей і бібліотека Цзяшань / UAD. Концепція виходить із містобудівної ситуації. Рішення просвітницького комплексу це комплекс із трьох споруд. Являє собою об'ємно просторову композицію що взаємодіє із навколишнім середовищем. Комплекс є частиною парку, і взуття з ним через променад-площу в центрі композиції,

що є комунікаційним вузлом, що зв'язує об'єми з транзитними шляхами та підходами до будівель. Три споруди - три спеціалізовані функції. Перша з них розміщує приміщення бібліотеки, та супутні приміщення направлені на роботу з інформацією, аудіовізуальні, рекреаційні напрямки (лоббі, читальні зали, кімната роботи з інформацією). В другому об'ємі знаходиться приміщення музею (лоббі, виставкові зали, архіви, фондосховище) В третьому поєднуються зони прийому їжі і лекційним холлом, що зв'язані між собою просторовим лоббі. На променаді між об'ємом та площею перед комплексом по маршруту композиційно розміщені арт об'єкти та озеленення.

Переваги:

- органічно вписується в міський контекст завдяки просторам поміж основних об'ємів комплексу, що являються або подовженням або доповненням маршрутів відвідувачів;
- збереження від шумних магістралей затишної та спокійної площі-плази в середині ділянки;
- зручний взаємозв'язок пов'язаних між собою функцій;
- закриття проблеми громадської будівлі в даному районі.

Недоліки:

- відсутність достатньої кількості освітніх просторів для неповнолітніх відвідувачів;
- Відокремленість основних просторів від загальних створює певні перешкоди під час контакту з будівлею (рис.1.7) [19].

Експериментаріум / SEBRA

Ідея культурно-просвітницького центру заключається в направленості на окремий вид просвітницького напрямку - Експериментаріум. Яскравий приклад адаптивної рефункціоналізації об'єкту до сучасних потреб. Треба зазначити, що планувальна організація комплексу відображає послідовність функціональних зв'язків та унікальний досвід перебування в кожній функціональній групі. Приміщення та інші зони будуються на основі головного виставкового простору з інтерактивними експонатами на першому

поверсі(що є комунікативним центром будівлі). Всі поверхи поєднуються за допомогою центральних спіральних сходів, що являють собою композиційну домінанту в інтер'єрі.

На інших поверхах розміщені приміщення та простори з другорядними та суміжними функціями такими як простори з візуальним контактом для відвідувачів, конференц центр, навчальні заклади та серія воркшопів, велике кафе. Окремо на даху розташована велика тераса, яка відкривається у теплий сезон року.

Об'ємно просторову композицію будівлі підкреслюють консольні виноси, які орієнтовані своїми світлопрозорими отворами до міста, і які функціонально виділяються в планувальній схемі, розміщуючи в собі рекреаційні простори і тим самими взаємодіючи з оточенням.

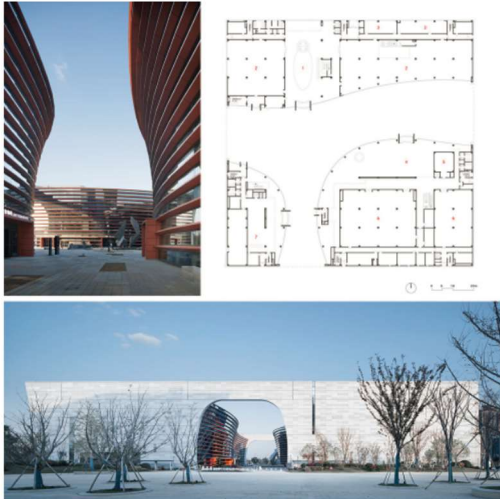
Характерні риси:

- Об'єкт адаптивної архітектури, рефункціоналізація старої будівлі на сучасний лад;
- Орієнтованість на відвідувачів різних вікових груп;
- Розміщення соціально важливої функції на тлі містобудівної тканини;
- Достатня кількість простору взаємодії та інтерактивності.

Недоліки:

- Недостатність озеленення на території комплексу;
- Об'ємно планувальна структура будівлі не дозволяє надати природне освітлення до соціально-активних просторів та приміщень (рис.1.7) [19].

Музей і бібліотека Цзяшань / UAD

- Архітектори: UAD
- Площа: 47800 м²
- Рік: 2016
- Місце розташування: ЦЗЯСІНГ, КИТАЙ

Експериментаріум / CEBRA

- Архітектори: CEBRA
- Площа: 25000 м²
- Рік: 2017
- Місце розташування: ХЕЛЛЕРУП, ДАНІЯ

Рис. 1. 7 Зарубіжний досвід проектування культурно-просвітницьких комплексів

Культурний центр Plassen / 3XN Architects

Проект культурно-просвітницького центру являє собою приклад компактної композиції багатofункціонального комплексу, що відображає спрямування будівлі на соціалізацію місцевого населення. Головною особливістю комплексу є сходи-амфітеатри. Декілька маршів піднімаються до покрівлі, де відвідувачі споглядають вид на навколишнє середовище. Цей елемент має місце там, де архітектура взаємодії з оточенням, доповнюючи його, а не протиставляючи.

З точки зору функціональності просвітницький центр закриває потребу в неформальній освіті невеликого за агломерацією міста, та робить простір навколо нього соціально активним, та готовим до масових заходів.

Планувальна структура компактн вміщує ряд супутніх до просвітництва функцій, такі як бібліотека, де зосереджено розташовані стелажі з книгами, простором для взаємодії з інформацією, комунікацією. Місце для тимчасових експозицій розташоване по транзитних шляхах, працюючи на відвідувача і даючи досвід, якого він не очікує. Кімнати для групових зборів, майстерні, зони дорослих та дітей, планувально відмежовані, дають змогу групам людей

проводити час на власний розсуд. Театр, що знаходиться в глибині об'єму, дозволяє основним соціально-активним зонам розміститися ближче до вікон.

Характерні риси:

- об'єкт доповнюючої архітектури. Стає новою точкою атракції;
- компактність об'ємного рішення;
- розміщення соціально важливої функції на тлі містобудівної тканини;
- достатня площа на території комплексу для проведення соціальних заходів.

Недоліки:

- компактність плану не дозволяє зробити більш гнучкий простір для доповнення основних функцій.

Центр мистецтв You / Atelier Global

Концепція культурного центру виходить із його розташування в тканині кварталу, тобто із містобудівної ситуації. Відносно невелика площа забудови формує компактний об'єм будівлі. За напрямком розвитку по типології культурно-просвітницьких комплексів будівля відноситься до категорії культурних центрів повсякденного значення.

Своєю функціонально-планувальною схемою центр надає рівномірно-поступовий доступ до освітньої програми комплексу. Будівлю розділяє три основних рівні, які заповнюються представницькими функціями різного характеру. Структура культурного центру має під собою функціональне обґрунтування. Основне комунікаційне ядро розташоване всередині об'єму дає змогу відвідувачам отримати доступ до приміщень та просторів в яких вони зацікавлені, через атріумний простір, що сполучається сходами-амфітеатрами де відвідувачі можуть проводити час із коритбю. Перший рівень виконує концентруючу функцію з просторим лоббі, що плано переростає у атріумний об'єм. Тут розташовані кафе, мультимедвцнв кімнати, та обслуговуючі приміщення.

Другий рівень - це кубічний об'єм театру, та виставкового простору атриуму, що плано з'єднується з дитячим навчальним простором.

Третій рівень це публічна бібліотека, що орієнтована на різний сценарій відвідування: на групові зібрання, на роботу з інформацією, на читання, на взаємодію, на різно категорійність відвідувачів. На даху розташований небесний сад, що рекреаційними майданчиком з достатнім композиційно оформленим озелененням з видом на місто.

Характерні риси:

- об'єкт доповнюючої архітектури. Стає важливим центром громадськості повсякденного відвідування;
- компактність об'ємного рішення;
- розміщення соціально важливої функції на тлі містобудівної тканини;
- вдале комунікаційне рішення, що виконує декілька функцій.

Недоліки:

- прибудинкова територія недостатня для розміщення озеленення та просторів рекреації;
- недостатня площа для проведення соціальних заходів із залученням громадян (рис.1.8) [19].

Центральна бібліотека Ооди Гельсінкі / ALA Architects

Концепція бібліотеки виходить із містобудівної ситуації, яка сформувалася історично. будівля має лінійний характер, знаходиться в громадсько важливому центрі міста, де розміщуються будівля влади, театр, офісні квартали. Лінійність об'єму дозволяє зберегти відкриту площу для масових скупчень громадян, що важливо для такого роду будівель. Можна дійти до висновку, що бібліотека має регіональне значення, коли вона(будівля) стала органічним завершенням формування громадсько-важливого району міста, та соціально-активного центру для цілого регіону.

Об'ємно-просторова лінійність забезпечує горизонтальне зонування рівнів будівлі надаючи безпосередній доступ від комунікаційних центрів до головних та другорядних функцій бібліотеки, що органічно поєднана функціональним зв'язком та послідовністю. Багатофункціональність будівлі цілком покриває запит громадськості на освітню потребу, нестача якої компенсувалася б негативними наслідками.

В будівлі на трьох рівнях розміщуються взаємо схожі за функціональним вектором простори, але є й суміжні за функцією. На першому рівні просторе лоббі, яке дає доступ до вертикальних комунікацій, та до громадсько-активних функцій, таких як конференц зал, кінотеатр, рекреаційні простори, де може розміщуватись тимчасові виставки. На другому рівні розташовані приміщення та зони для роботи, зустрічей, та відпочинку: ступінчаста конструкція для взаємодії відвідувачів, як комунікативний центр поверху, кімнати для роботи з аудіо та візуальними матеріалами, групові кімнати, майстерні та офіси. Третій поверх займає відкрита читальна зала з зонами для різних вікових категорій, де зберігається відкрита колекція книг; також кафе, з відкритою терасою з видом на міську площу дає змогу візуально з'єднати простір бібліотеки та міський простір, що позитивно впливає на досвід відвідувача.

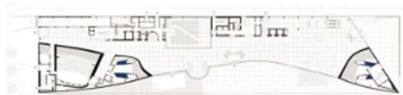
Характерні риси:

- об'єкт стає важливим центром суспільного просвітництва на регіональному рівні;
- лінійність об'ємно-просторового і планувального рішення;
- доповнення ансамблю суспільно-активного центру міста;
- врахування потреб різних категорій громадськості.

Недоліки:

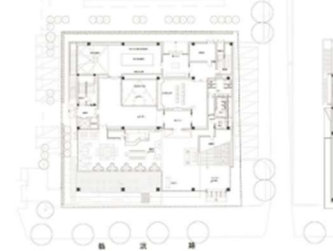
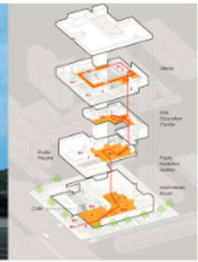
- неможливість влаштувати озеленення на прибудинковій території через місце регулювання (рис.1.8) [19].

Центральна бібліотека Ооді Гельсінкі / ALA Architects

- Архітектори: ALA Architects
- Площа: 17250 m²
- Рік: 2018
- Місце розташування: ГЕЛЬСІНГФОРС, ФІНЛЯНДІЯ

Центр мистецтв You / Atelier Global

- Архітектори: Atelier Global
- Площа: 3800 m²
- Рік: 2017
- Місце розташування: ЧАНГДЕ, Китай

Рис. 1. 8 Зарубіжний досвід проектування культурно-просвітницьких комплексів

Отже, у зарубіжному досвіді є багато цікавих архітектурно-планувальних рішень культурно-просвітницьких комплексів, які доцільно використати в вітчизняній практиці. Основні положення-тенденції, що враховуються при проектуванні культурно-просвітницьких комплексів:

- багатofункціональність (розміщення в об'ємі та на ділянці просторів, що взаємодоповнюють один одного, суміжних або подібних за функціями, і орієнтованими на досвід відвідувача);
- комплексний підхід до проектування (врахування внутрішніх і зовнішніх факторів на об'ємно-планувальне, ландшафтне, функціонально-планувальне рішення);
- гнучке планування (функціонально-планувальна структура може пристосовуватись до потреб та задовольняти потреби різних категорій відвідувачів);
- відкритість просторів (основні простори соціальної взаємодії не мають чітких меж, що дозволяє активізувати потенціал відкритості, та соціальної взаємодії користувачів);

- універсальність (орієнтованість просторів направлена на задоволення основних просвітницьких та дозвіллевих потреб різних відвідувачів, різних груп та різних параметрів);
- інновативність дизайну та технологій (простори, що можуть змінюватись завдяки автоматизації, використання сучасних інформаційних технологій розвивають потенціал просвітницьких комплексів);
- зв'язок внутрішнього і зовнішнього (простір що охоплює об'ємно-інтересне рішення має безпосередній зв'язок із зовнішнім, взаємодіє з ним на візуальному, культурно-просвітницькому, художньому, смислового рівні);
- осучаснення (типологія пристосовується до змін часу, приймає до уваги фактори, які формують майбутнє).

Висновки до розділу 1

Підбиваючи підсумки аналізу стану досліджень, проектування і будівництва культурно-просвітницьких комплексів слід зазначити, що проблема формування мережі культурно-просвітницьких комплексів була актуальною в усі періоди активного розвитку міського будівництва.

1. Дослідження проблеми культури і просвітництва можна бачити через наукові роботи шляхом дослідження певних аспектів. Дослідники такі, як Мерилова І. О. та Костенко Н. В. торкаються більше соціального аспекту у своїх працях і виявили тенденції до скорочення закладів освіти для населення тенденційно скорочується, що зумовлено соціально-політичними, економічними чинниками. В свою чергу Малгорзата Бальцер-Грая та К. Яковлевас-Матецкіс та Костінайте Л., Пупелене Й. у своїх працях досліджують практичні аспекти формування закладів освіти та дозвілля. Еволюція від компенсуючого до культурологічного етапу формування закладів неформальної освіти встановила Кравченко І.Л., що дало змогу класифікувати архітектурний напрям розвитку дозвіллевих закладів, та виділити їх з поміж сучасної сформованої типології громадських будинків.

2. Практика проектування та будівництва культурно-просвітницьких комплексів охоплює значний період від появи першого літературного джерела як азбука, потім систематичного навчання в епоху княжої доби в школах, церквах; в часи розквіту досягнення нових здобутків шляхом переходу освіти від церковного до світського формату, запозичення європейських методів.

3. У розвинутих зарубіжних країнах протягом останніх років також поширюються культурно-просвітницькі комплекси. У Скандинавських країнах неформальна освіта розглядається як соціокультурний феномен. Саме цей базис дав розуміння соціально-культурного аспекту формування закладів у створенні сучасної формації культурно-просвітницьких закладів в таких країнах як Данія, Фінляндія, Швеція. Концептуальний підхід до розуміння і організації неформальної освіти у країнах континентальної Америки дав змогу класифікувати підходи до формування вузькопрофільних закладів, орієнтованих на певну категорію відвідувачів. Вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду створює науково-методичну базу для проведення досліджень щодо проектування культурно-просвітницьких комплексів.

4. Чіткий шлях дослідження проблеми концепту неформальної освіти довів, що це невід'ємна складова сталого розвитку. Ідея чого повинна просуватися у суспільстві на різних рівнях. Нові технології стають більш доступні для використання громадськості. А в центрах таких як просвітницькі комплекси вони можуть виконувати освітньо-збагачувальну функцію, приладом чого можуть слугувати світові та вітчизняні аналоги.

РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

2.1 Фактори та умови, що впливають на формування культурно-просвітницьких комплексів

Культурно-просвітницьких об'єктів людини стає все більше близьких і залежних один від одного і нація виникає з загальних ментальностей, які народжуються з культури. Освіту та культуру в їх особливому значенні відносять до духовних стовпів нації, які включає систему загальнодержавного розвитку країни.

Аналіз досвіду проектування і будівництва культурно-просвітницьких об'єктів дозволив виявити, що на розвиток їх архітектури значний вплив мають інженерно-технічні, соціальні (зростання населення) та архітектурно-містобудівних факторів (рис.2.1), що впливають на формування культурно-просвітницьких комплексів.

Культурно-просвітницькі комплекси – традиційна і популярна форма закладу, що пропонує опцію навчання впродовж життя та організацію культурного життя місцем соціальної, культурної та освітньої діяльності, направлену на дорослих, дітей та молодь, де неформальні ініціативи набувають інституційної форми. Популяризація неформальної освіти відбувається через постійні стосунки між культурно-просвітницьким комплексом та групами учасників, організаторів та відвідувачів. Культурно-просвітницькі заклади також називаються культурними центрами, молодіжними клубами, дитячими центрами освіти, філіями чи майстернями. Соціальна програма культурно-просвітницького комплексу визначається наявними формами та інструментами для участі в культурі та освіти, такими як використання інформаційних ресурсів, можливість спілкування та взаємодії в громадському просторі, участь у художніх виставках, виставах та інших формах просвітництва.

На центр культурно-просвітницькі комплекси впливають зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактор впливу – є неконтрольованими силами впливу на формування архітектурно-планувальних особливостей та загальних потреб людей до створення проекту. Тоді як внутрішні фактори повністю залежать від норм, функцій, особливостей та потреб призначення будівлі, завдяки чому створюється ідеальний простір з урахуванням основних правил доцільності, безпеки, гармонічності, ергономічності та екологічності.

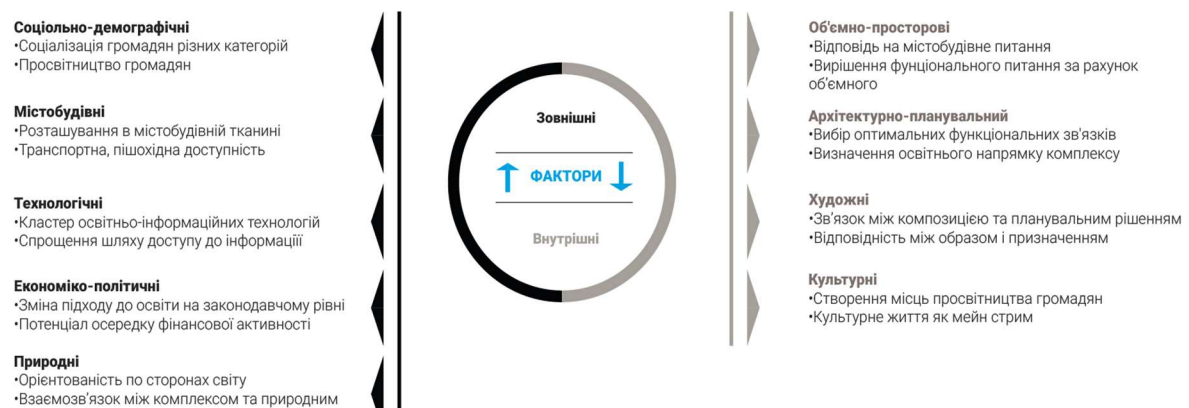

Рис. 2.1 Фактори, що впливають на формування культурно-просвітницьких комплексів

Актуалізація формування навчального середовища на базі культурно-просвітницьких комплексів здатна до розвитку завдяки підвищенню ролі людського капіталу, підвищенню вимог соціуму, як до нового освітнього продукту, так і до нового освітньо-громадського простору та до відображення його у архітектурі закладів освіти нового типу, що відповідатиме сучасним вимогам, а також зі змінами у галузі цивільного будівництва [11].

Розвиток культурно-просвітницьких комплексів тісно пов'язаний з:

- розвитком сучасного суспільства, як у зв'язку з розвитком суспільного життя;
- зі зростанням значення навчання, доступу до інформації та знань;

- з ідеями просвітництва, демократії, толерантності і відкритого розвинутого суспільства.

Збільшення кількості просвітницьких будівель та розвиток неформального навчального простору є частиною більшої системи доступності до інформації, відкритого доступу до знань, та створення публічної сфери.

Просвітницькі центри покликані активізувати різні соціальні групи незалежно від віку та матеріального становища. Типовими користувачами будинків культури є діти, молодь та люди старше шістдесяти років. Важливим фактором, що визначає функцію просвітницького центру, є його освітній характер. Цей аспект створення простору просвітницького центру як загальнодоступного напряму позашкільної освіти може визначити майбутні напрямки розвитку цього закладу.

Взагалі соціальна взаємодія та соціокультурний обмін одні із основних базисів створення культурно-просвітницьких комплексів. Адже запит, поставлений громадаю або населенням реалізується у вигляді функціонально-планувального рішення. Створення такого роду закладів просвітництва стимулює населення до їх відвідування. А це, в свою чергу впливає на соціальну демографію міста. Запровадження проекту просвітницького центру стає точкою атракції на довгий час. Вцілому створюється не тільки архітектурний об'єкт з певною функцією в певному місці, а й відповідне рішення, на запит, який було сформовано.

Основи ідеї культурно-просвітницьких комплексів – підтримка культурного і освітнього населення громадян, як джерела розвитку – сягають епохи Просвітництва. Демократизація доступу до культури і освіти є одним із найосновніших стовпів соціального формування освітніх комплексів. Положення про те, що освіту має право здобути кожен затверджено Конституцією України, але про продовження підтримки освітнього рівня в головному законі не йдеться. Ідея освіти впродовж життя в громадському просторі, яким являється культурно-просвітницький

комплекс є абсолютним підґрунтям демократичних принципів. Коли такі соціальні аспекти як:

- концентрація населення, превалізація однієї його категорії над іншою;
- різні ментальні цінності;
- соціальна нерівність (границі якої розвиваються завдяки демократичному підходу);
- соціалізація громадян вирішуються завдяки дослідженню та проектуванню, то мова йде про перенаправлення соціального вектору із зовнішніх факторів на архітектурно-планувальний, в першу чергу, як вирішення поставленої проблеми.

Вирішення задачі в переході на новий етап створення закладів неформальної освіти, що стоїть перед суспільством є запитом, що сформувався через ряд окремих причин. Реакція на запит знаходиться в способі вирішення поставленої проблеми через створення об'єктів просвітницького характеру. Ідея закладу знаходить відображення у підході до формування архітектури закладу (рис.2.2).

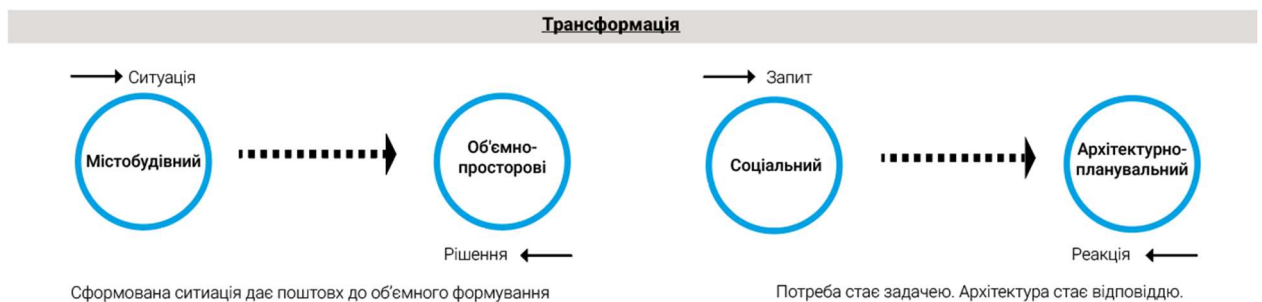

Рис. 2.2 Методологія переходу від зовнішніх до внутрішніх факторів

В першу чергу якщо брати відірвано об'єкт культурно-просвітницького центру - він є об'єктом інфраструктури (об'єкти, які пропонують певні послуги). Акт обміну послугами в освітніх центрах в більшості випадків являється платним, і це може стати бар'єром для окремих категорій малозабезпеченого населення, які потенційно можуть претендувати на освітній рівень для своїх майбутніх цілей. Але шляхом

окремих реформ держава має потенціал до створення просвітницьких центрів шляхом реалізації освітніх програм. Це дає змогу будувати культурно-просвітницькі комплекси не локально (за рахунок фондів, інвесторів, спільних ініціатив), а глобально розвивати шляхом законодавчих норм підґрунтя для перспективи просвітництва населення та інтеграції нових ідей у суспільство, що має на меті змінити його на краще.

Якщо брати до уваги точку зору дизайну в напрямку соціального фактору, то підхід до проектування стає людиноцентричним. Це один із основних стовпів створення громадських будинків. Коли мова йде про згуртованість громадян навколо спільного процесу, то в загсі від спрямування об'єкта, відвідувач буде відчувати, що його потребу задовольнили. В цивілізованому суспільстві це може здатися егоїстичним, але різниця між его- і люцино- центричним дизайном велика.

Виявлено, що містобудівний потенціал культурно-просвітницьких комплексів починає виявлятися з розташування у містобудівній тканині. Вдале інтегрування об'єкта просвітництва дає змогу вирішити питання пішої доступності, тобто радіусу досягнення. Оскільки більшість населення зосереджена в сформованих містах і навколишніх передмістях, ера необмеженого проектування будівель наближається до кінця. Культурно-просвітницькі комплекси мають зосередитися на важливості інтеграції проектування та будівництва просвітницьких центрів у навколишнє середовище, включаючи доступ до легкодоступних технологій та послуг.

Для виявлення зовнішніх містобудівних чинників – умов формування Культурно-просвітницьких комплексів була побудована модель дослідницької ситуації, що охоплює всі необхідні рівні демократизації освітнього процесу та функціонування об'єкту: регіонального, місцевого, районного і локального (рис.2.3).

ПРОЦЕС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

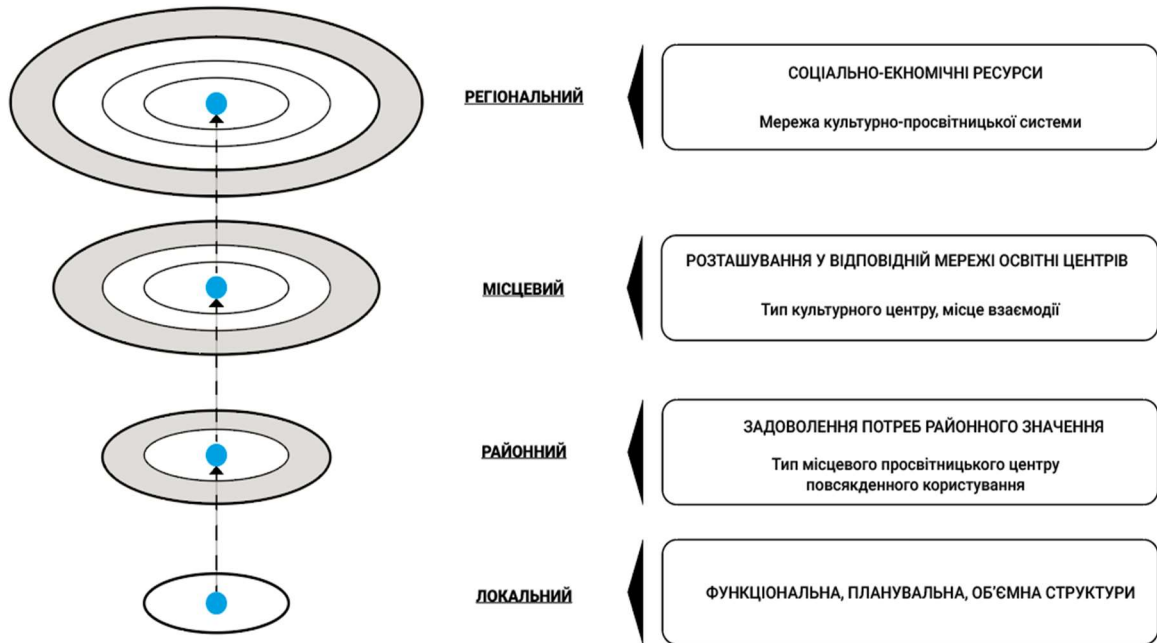

Рис. 2.3 Виклики, тренди та бар'єри трансформації архітектури, економіки тміст України в умовах пост-індустріалізації

Актуалізація питань формування культурно-просвітницьких комплексів, а також управління їх розвитком має наступні містобудівні аспекти, пов'язані з рівнями містобудівного проектування:

- на регіональному рівні необхідно створювати мережу культурно-просвітницької системи яка буде охоплювати та підтримувати всі інституції, а також окремі проявлення просвітницької діяльності;
- на рівні міста особливу важливість набувають питання розташування у відповідній та конкретно визначеній мережі просвітницьких закладів, їх коректного імплементації або формування в існуючому містобудівному контексті, або перетворення міської мережі в зв'язку з розвитком багатофункціональних культурно-просвітницьких комплексів, як центру взаємодії населення;
- на рівні районного значення самого комплексу актуальні питання задоволення освітніх потреб в певних територіях, в певній доступності, впровадження нових технологій неформального навчання/освіти, підвищення

рівня комфорту існуючих просвітницьких закладів повсякденного користування;

- локальний рівень повинен вирішувати проблеми функціональної організації самого комплексу. Винайдення функціонально-планувальної схеми відповідно до локальної ситуації. Дослідження і впровадження необхідної кількості культурно-просвітницьких просторів в об'ємі будівлі. Також висвітлити проблеми вписання в містобудівну ситуації об'ємно-просторове рішення будівлі, використання відповідних матеріалів, та форми для досягнення результату архітектурної виразності об'єкта.

Просвітні технології є одним із найважливіших факторів планування структури простору для обслуговування користувачів, збереження медіа та персоналу, а також зв'язків між цими просторами. Цей фактор визначає використання в культурно-просвітницьких комплексах комп'ютерних, аудіовізуальних та інших сучасних технологій.

У діяльності культурно-просвітницького комплексу можна виділити три основні технологічні процеси. Це: «шлях медіа», «шлях відвідувачів», «шлях інформаційних засобів»; «шлях медіа» є важливим просвітницьким колом і включає обробку та розташування медіа-технологій; «шлях відвідувачів» включає безбар'єрний доступ до функціональної програми комплексу; «шлях інформаційних засобів» включає розповсюдження по просторам культурно-просвітницького комплексу речей та засобів, що являють інформаційно-просвітницьку цінність. Усі цикли поділяються на більш дрібні структурні частини - робочі процеси та менші операції [10].

При аналізі технологій культурно-просвітницького комплексу дуже важливо розуміти та вивчати потоки технологій та засобів. Ці два потоки по-різному впливають на планово-просторову структуру комплексу. Потоки інформаційних засобів, користувачів і медіа технологій є матеріальними і можуть характеризуватися довжиною, швидкістю, напрямком, продовженістю та короткочасністю. Технологічний потік – це поступова зміна різних способів, станів і якостей культурно-просвітницької роботи, що реалізується в

просвітницьких просторах і процесах, тобто на різних рівнях. При аналізі планово-просторової структури будівлі підкреслюється важливість поділу технологічних і матеріальних потоків.

Створення культурно-просвітницьких комплексів має для нашої країни особливе значення. Прискорення виходу з кризового стану та досягнення запланованих програмою діяльності Кабінету Міністрів України «реформи заради добробуту» темпів освітнього потенціалу населення неможливі без неформальних закладів освіти. Ця істина усвідомлюється на всіх рівнях державного управління та населенням. Оскільки система неформальної освіти вмонтована у загальну освітню канву, слід розглядати її розвиток у контексті системного розвитку всієї освітньої структури. Але разом з тим неформальна освіта і структурно і нормативно має певну гнучкість, що її відрізняє. З точки зору забезпечення закладів неформальної та, у тому числі, позашкільної освіти навчально-матеріальною базою та архітектурним середовищем, ця гнучкість відображається у розвинених зв'язках зі спорідненими ланками [2].

2.2 Методика дослідження інтеграції культурно-просвітницьких комплексів у структуру сучасного міста

При проектуванні культурно-просвітницьких комплексів дослідження спирається на систему сучасних методологічних положень стосовно розвитку архітектури та формування культурно-просвітницьких комплексів.

У процесі аналізу досвіду проектування та будівництва культурно-просвітницьких комплексів було використано декілька взаємопов'язаних методів: вивчення та систематизація літературних джерел, натурне обстеження вітчизняних культурно-просвітницьких комплексів, порівняльний аналіз вітчизняного та закордонного досвіду.

До основних застосованих методів можна віднести: метод математичного розрахунку мережі культурно-просвітницьких комплексів; структурно-функціональний метод, емпіричні методи, метод

експериментального моделювання, метод варіативного проектування. До основних застосовуваних методів можна віднести також: визначення головних соціально-педагогічних та архітектурно-містобудівних факторів, що впливають на формування культурно-просвітницького комплексу; метод визначення мережі освітніх комплексів за їх спрямуванням; графічне моделювання та експериментальне проектування запропонованих типів освітніх комплексів, а також метод системного підходу.

Системний підхід ґрунтується на ідеї про те, що навколишня дійсність є єдиним цілим, речі та явища пов'язані одне з одним багатьма зв'язками. Системному методу властивий розгляд певної сукупності об'єктів (матеріальних чи ідеальних), у процесі якого з'ясовується, що їх взаємозв'язок і взаємодія спричиняють виникнення нових інтегративних властивостей системи, яких немає у її складників.

Характерною особливістю емпіричного пізнавального методу те, що він включає в себе безпосередній контакт дослідника з предметом за допомогою органів відчуттів або приладів, що їх подовжують; дає знання зовнішніх, видимих зв'язків між явищами. Вершиною емпіричного пізнання є фіксація повторення явищ без пояснення причин. Емпіричні знання спираються на емпіричні факти й співвідношення, дані спостереження, зведені в таблицю чи подані графічно, тощо.

У наукових дослідженнях метод експериментального моделювання - це обґрунтований метод дослідження будь-яких явищ, певних станів (включаючи й побудови). Речовинні або знакові, математичні об'єкти досліджуються особливими моделями, наприклад, математичними моделями оригіналів чи прототипів. В цьому зв'язку через використання акмеологічних умов у навчанні засобами моделювання можна досягти кращого результату.

Метод варіативного проектування використовується при проектуванні вокзального комплексу для того, щоб на основі всієї зібраної інформації можна було сформулювати декілька різних гіпотетичних моделей об'єкту

проектування. Лише після аналізу всіх варіантів, можна отримати синтезоване рішення, що буде найкращим варіантом.

У традиційній триступінчастій моделі процесу проектування, яка складається з окремих фаз, включаючи: аналіз, синтез та оцінку або розбіжність, перетворення та конвергенцію, інтуїція та розум можуть по-різному впливати на хід процесу проектування на окремих фазах. Процес аналізу та перевірки даних можна автоматизувати за допомогою передових цифрових інструментів.

Перший, тобто передпроектний, етап є етапом розвідки і передбачає розширення меж проектної ситуації. Він аналізує різні підходи до певної проблеми з різних точок зору та розглядає їх через спостереження елементів, відокремлених від більшого цілого. Цей етап можна раціоналізувати. Водночас зазначена фаза пов'язана з пошуком натхнень, вибір яких може бути інтуїтивним і випадковим.

Другий етап включає зменшення невизначеності, визначення змінних та їх призначення, а також побудову закономірностей. Ця творча фаза також включає розваги та гру, зміни та припущення, а також інтеграцію раніше відокремлених елементів у абсолютно нове ціле, тобто синтез рішення.

Третім етапом, завданням якого є усунення сумнівів, є етап, на якому вибирається остаточний варіант дизайнерського рішення. У раціональному підході творче розв'язання проблем схоже на гру за ustalеними принципами, тоді як при емоційному – це фаза чистої розваги. Гнучка комбінація обох технік допомагає творчо вирішувати проблеми.

За статистичними даними загальний відсоток відвідування культурно-просвітницьких заходів зрівнянню не набагато більший по відношенню до тієї категорії громадян, які не відвідують такого роду заходів. Але якщо підсумувати, то цей відсоток набагато виріс за останні десятиліття. Це зв'язано з тим, що запит на культурно-просвітницькі послуги росте, а сучасних технологічних просторів для цього на сьогодні бракує.

Також спираючись на статистику можна дійти висновку, що значна частина громадян, що залучена до культурно-просвітницького життя вважає, що існує неформована неформально-дозвіллева база закладів в Україні для успішної реалізації культурно-просвітницьких запитів населення (рис.2.4).

В соціогуманітарних дисциплін з'явилася традиція розрізняти вільний час та дозвілля. Вільний час — це частина добового часу, який залишається після виконання робочих або інших зобов'язань, таких як неоплачувана праця (наприклад, регулярне прибирання дому) чи навчання у школі. Тобто це той ресурс, який людина добровільно розподіляє, присвячуючи його своєму відпочинку або для інших персональних інтересів. Дозвілля може бути визначене як суб'єктивний досвід або стан, спрямований на задоволення своїх інтересів та потреб, зокрема культурно-просвітницьких. Дозвілля дає можливість для самовираження, рекреації, отримання задоволення, саморозвитку й іноді навчання у менш стресових умовах, ніж пропонує формальна освіта [12].

Рис. 2.4 Статистика щодо відвідувань культурно-просвітницьких комплексів на території України [21].

Різні соціальні групи проводять свій час по різному, проте якщо в громадян є вільний час, то це не означає, що вони проводять його з користю, або займаються дозвіллям. Існує декілька структурних обмежень, які можуть вказувати на причини різної участі в дозвіллі серед різних соціальних груп (рис.2.5):

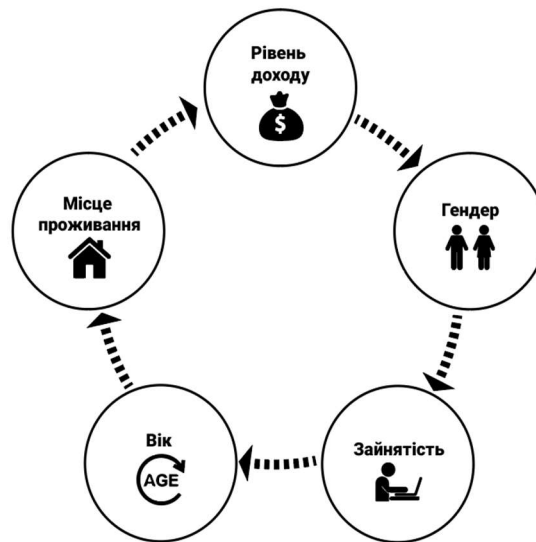

Рис.2.5 Модель відвідування що стосується культурно-просвітницьких комплексів

- гендер.(відіграє ключову роль у паттернах роботи та дозвілля. Різні гендери мають інакше уявлення про проведення дозвілля, та інші можливості доступу до нього);
- рівень доходу (люди з різним рівнем доходу мають різні рівні можливостей для задоволення своїх потреб, в тому числі і дозвіллевих. Та схильні виявляти різний інтерес до дозвіллевої активності);
- зайнятість та умови праці (через графік певного типу часу аби поділити його дозвілля може бути достатньо, або може бракувати через надлишок роботи);
- вік (в залежності від віку громадяни можуть проявляти нижчий рівень зацікавленості у дозвіллі через низьку соціалізацію);

- місце проживання (залежність від доступності до дозвіллевих закладів певні категорії населення спостерігаються у нестачі місць дозвіллевої активності).

Так як ці параметри можуть існувати окремо, або впливати один на одного, треба відповідно ставитися до соціального спрямування у проектуванні культурно-просвітницьких комплексів.

Методика дослідження та подальшого планування культурно-просвітницьких комплексів повинна базуватись на нормах проектування, забезпечуючи виконання необхідних просвітницьких функцій для усіх вікових та соціальних груп. Основними чинниками формування ефективної функціональної структури є антропогенні чинники, що мають безпосередньо утворювати комфортне середовище для перебування відвідувачів в культурно-просвітницьких просторах. Співрозмірність та доцільне наповнення внутрішніх просторів, приміщень має вплив на вірний досвід відвідувача та на задоволення ряду культурно-просвітницьких потреб. Також у дослідженні було виявлено, що естетичні властивості середовища також мають вплив позитивний досвід користувача освітнім простором.

У своїй науковій статті Малкольм Браун з Дартмутського коледжу та Філіп Д. Лонг з МІТ виділяють основні принципи формування дизайну освітніх просторів [14].

Огляд принципів навчання

У минулому викладання найчастіше було своєрідною «трансляцією» змісту курсу через регулярні проміжки часу від експерта до студентів-«приймачів». Навчальна література погоджується, що навчання можна покращити, поглибити та зробити більш значущим, якщо навчальна програма робить учнів активними учасниками через інтерактивність, різноманітні ролі (наприклад, слухач, критик, наставник, ведучий) та соціальну участь (наприклад, групова робота, дошки обговорень, «Вікі»).

Дослідження дизайну навчального середовища

Методологія проектування з чіткою «генеалогією», що має конструктивістські базиси як «батьківські» принципи проектування, веде до конкретних тактик, які підтримують і покращують навчання. Наприклад, взаємодії, такі як дебати, обговорення та командна робота, заохочують навчання, ставлячи вимоги до дизайну приміщень, які можна швидко переналаштувати для невеликих дискусійних груп.

Соціальна залученість

Ряд тенденцій стимулюють перехід до активних та соціальних просторів навчання. Інтерес до неформальних навчальних просторів впливає з усвідомлення того, що неформальні простори є особливо сприятливими для спонтанної та цілеспрямованої роботи в малих або середніх групах. «Переосмислення» неформального простору характеризується координацією архітектури та технологій для створення потужних навчальних середовищ на основі планів поверхів, меблів та технологій.

Дизайн, орієнтований на людину

Зміщення фокусу на користувачів простору пов'язує процес з результатом проектування, орієнтованим на людину. Дизайн має підкреслювати навчальну діяльність, а не ресурси, як рушійний фактор: люди та навчання повинні мати пріоритет а не управління капітальними благами.

Також спираючись на відокремлені принципи у статті визначаються наступні методи, що забезпечують їх реалізацію:

1. Метод комплексного архітектурно-антропологічного підходу – комплексний підхід до проектування архітектурного середовища, де основою є залежність «людина-дизайн-людина».

2. Метод орієнтованого проектування – проектування закладу згідно за спрямуванням культурно-просвітницьких умов та особливості містобудівної ситуації.

3. Метод моделювання дає можливість передбачити «поведінку» архітектурного об'єкта в реальному природному середовищі і наблизити на проектній стадії вирішення комплексу до його оптимальної функції.

4. Метод аналогів - зіставлення планувальної і об'ємно-просторової структури із зразками, що схожі, чи відображають суть закладену у проєктований комплекс.

Аналіз проєктного підходу (досвіду): в першому розділі були зібрані та проаналізовані приклади вітчизняних та закордонних культурно-просвітницьких комплексів. Були дослідженні принципи розташування в системі міста, особливості проєктування, функціонального призначення, архітектурно-планувальної організації інших культурно-просвітницьких комплексів. Було виділено, що в проаналізованих прикладах продуманий взаємозв'язок основних та другорядних функцій, продуманий зв'язок зовнішнього і внутрішнього просторів, розвинена функціонально-планувальна структура, яскраво виражений зовнішній архітектурний вигляд, застосування новітніх технологій та матеріалів, розвинена інфраструктура, використання нових нових способів поєднання освітніх просторів і рекреаційних просторів.

На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних аналогів були зроблені висновки про необхідне впровадження сучасних засад в проєктування культурно-просвітницьких комплексів України. З поміж розглянутих прикладів проєктування, був також виконаний аналіз наукових робіт та літератури, що дало змогу виділити основні напрямки подальшої розробки проєкту.

Культурно-просвітницькі комплекси слід класифікувати за спільними для них ознаками:

- за спрямуванням (видом освітньої направленості);
- розподілом та наповненням функціональними процесами;
- класифікація по орієнтованості на певні категорії населення;
- за інклюзивністю (створення безперешкодного простору для пересування маломобільних груп населення;
- за типом основної структурно-функціональної тенденції;
- за типом місткості;

- за рівнем категоріального значення.

Освітня направленість це той критерій, по якому визначається для кого культурно-просвітницькі комплекси створюються і яким чином вони виконують свою головну функцію. Це можуть бути як декілька диференційних категорій потенційних користувачів або одна, чітко визначена. Категорія користувачів є в першу чергу суб'єктом архітектурного рішення, яке направлене на закриття проблеми того контексту для якого воно розроблене.

Нижче представлена ієрархія послідовності інтеграції архітектурних рішень в культурно просвітницькі комплекси. Цей комплекс задач забезпечує гарантовану екологічне імплементацію комплексу в інстучий як містобудівний так і соціальний контекст:

1. Розташування в містобудівній тканині.
2. Об'ємно-просторове рішення.
3. Функціонально-планувальна програма.
4. Чарунковий розподіл просторів-функцій.
5. Ступінь інклюзивності та універсальності.

За способом реалізації культурно-просвітницькі комплекси створюються, а саме (рис.2.6):

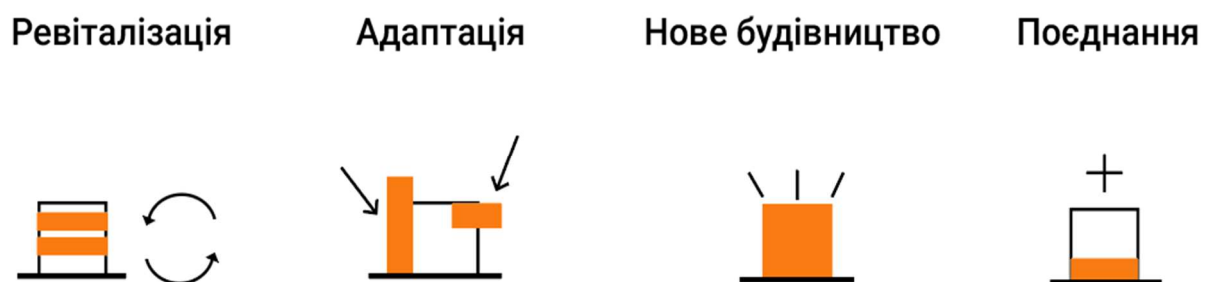

Рис. 2.6 Способи реалізації культурно-просвітницьких комплексів

1. Ревіталізація - перенаправлення, та зміна функції існуючої будівлі на окремо визначене архітектурним проектом.

2. Адаптація - пристосування існуючих споруд чи проторів під сучасні та технологічні особливості та порядки.

3. Нове будівництво - створення нового об'єкту за потрібним функціонально-планувальними призначенням на вимоги завдання на проектування.

4. Поєднання - спосіб інтеграції головної функції в споруду чи будівлю яка відповідає або суміжній, або схожій функції для оптимального функціонування будівлі.

Окремі функціональні зони потребують правильного розміщення їх у структурі комплексу, за спрямованістю вони можуть наступних видів:

- на підлітків і дітей шкільного віку;
- на молодь та студентів;
- на громадян середнього віку;
- на громадян старшого віку.

Дивлячись на тип інтеграції за композиційно-функціональним рішенням культурно-просвітницькі комплекси поділяють на:

- компактні;
- лінійні;
- просторові;
- блочного типу;
- комбіновані.

В залежності від площі та від місткості автором запропонована наступна класифікація культурно-просвітницьких комплексів (рис.2.7):

Таблиця 2.1

Поділ культурно-просвітницьких комплексів	Місткість (чол.)	Площа(м²)
Малі	від 200	1000
Середні	менше 1000	5000
Великі	менше 2500	10000
Дуже великі	більше 4000	20000

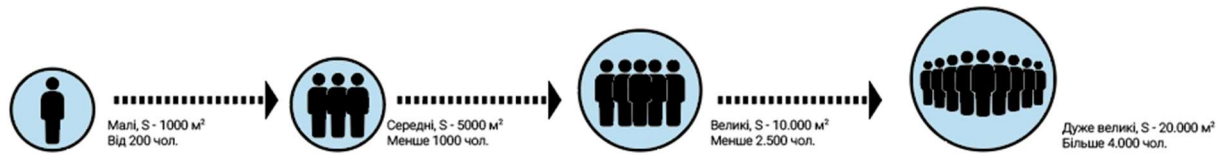

Рис. 2.7 Класифікація культурно-просвітницьких комплексів за місткістю та площею

2.3 Архітектурно-планувальні та об'ємно-просторові особливості формування культурно-просвітницьких комплексів

Культурно-просвітницькі комплекси — це форма закладу, що продовжує концепцію навчання протягом усього життя та організацію культурного життя, місце соціальної, культурної та освітньої діяльності дорослих, дітей та молоді, де неформальні ініціативи набувають інституційної форми. Популяризація дозвілля відбувається через постійні стосунки між культурно-просвітницьким центром та групами учасників, творців та аудиторії. Функціональна програма комплексу визначається наявними формами участі в культурі, такими як використання інформаційних ресурсів, можливість спілкування та співпраці в громадському просторі, участь у художніх виставках, виставах та інших формах культурно-просвітницького самовираження, взаємодіяти або створювати мистецтво для цілей дозвілля або придбати продукти їх вираження.

Характерними елементами є багатофункціональність, відкритість у здійсненні діяльності та широкий спектр доступних видів активностей. Вищесказане вимагає комплексного просторового рішення. Традиційний культурно-просвітницький комплекс розташований в об'ємі будівлі, що складається переважно з трьох поверхів, аудиторії/кінотеатру, навчальних та спеціалізованих приміщень, бібліотеки, читального залу, виставкових залів, кафе, клубу, спеціальні кімнати пристосовані для певного виду роботи, наприклад пов'язані з фотографією, кіно, технологіями, мистецтвом, музикою, радіо, телебаченням та ІТ. Культурні центри призначені для активізації різних

соціальних груп незалежно від віку та матеріального становища. Типовими користувачами будинків культури є діти, молодь, дорослі та люди старше шістдесяти років. Важливим фактором, що визначає функцію громадського центру, є його просвітницьких характер.

Архітектурна організація культурно-просвітницьких комплексів починається з вибору місця проектування, розробку генерального плану. Розміщення комплексу і його спеціалізація взаємопов'язані, так на територіях, де житлова, інфраструктура забудова, або соціальні центри міст формуються багатофункціональні культурні центри ; на базі орієнтованих на освіту установ формуються просвітницько направлені комплекси з спеціалізованою задачею, для доповнення та розвитку основної функції. Вимоги до місця розміщення формуються з просторових умов ефективності та доступності комплексу.

Такими умовами можуть стати:

- розміщення в соціально-активних центрах містобудівної тканини;
- близькість до транзитної мережі міста;
- розташування поміж інфраструктурних об'єктів.

Культурно-просвітницькі комплекси є потужними центрами суспільного і соціального життя громадян, тому там, де дозволяють на те територіальні умови, вкрай ефективним буде розподілення генплану різноманітними функціональними зонами, які в свою чергу утворюють дві групи:

1. Основна (включає в себе будівлю зі всіма основними та супутніми приміщеннями направлені на задоволення потреб суспільства).
2. Додаткова (розроблена ландшафтна частина ділянки, яка може функціонувати як окремий соціальний простір, так і в поєднанні з основним комплексом).

Однією з найважливіших задач для архітектора на етапі генерального плану, стане рішення комунікаційн-транспортних ліній. Це ув'язка з громадським транспортом, забезпечення паркувальними місцями, організація доступу пішоходів різних категорій мобільності, автомобільних під'їздів. Так

само важливу роль в організації генерального плану культурно-просвітницького комплексу(якщо дозволяють умови ділянки) розміщення потенційно офісної забудови для збільшення фінансової рентабельності району/місця.

Так як основними користувачами архітектурного середовища стануть молодь та молодше покоління, необхідно потурбуватись про доступну можливість розвиватися не тільки культурно, а й і фізично. В результаті чого на території культурно просвітницьких комплексів обґрунтовано розміщення просторів для активного відпочинку.

При розташуванні культурно-просвітницького комплексу в місті необхідно враховувати:

1. Площу ділянки, та розбити її на функціональні зони.
2. Під'їзди та транзитні шляхи до ділянки і через ділянку.
3. Навколишнє оточення (декілька випадків).
4. Орієнтація по сторонам світу та напрямку розвитку об'єму.
5. Демографічний та соціальний склад населення.
6. Оцінити типологію навколишньої забудови.

Оцінити габарити та площу ділянки дуже важливий етап. Адже організація ділянки в першу чергу впливає на ефективність роботи культурно-просвітницького центру. Вона має включати в себе (рис.2.8):

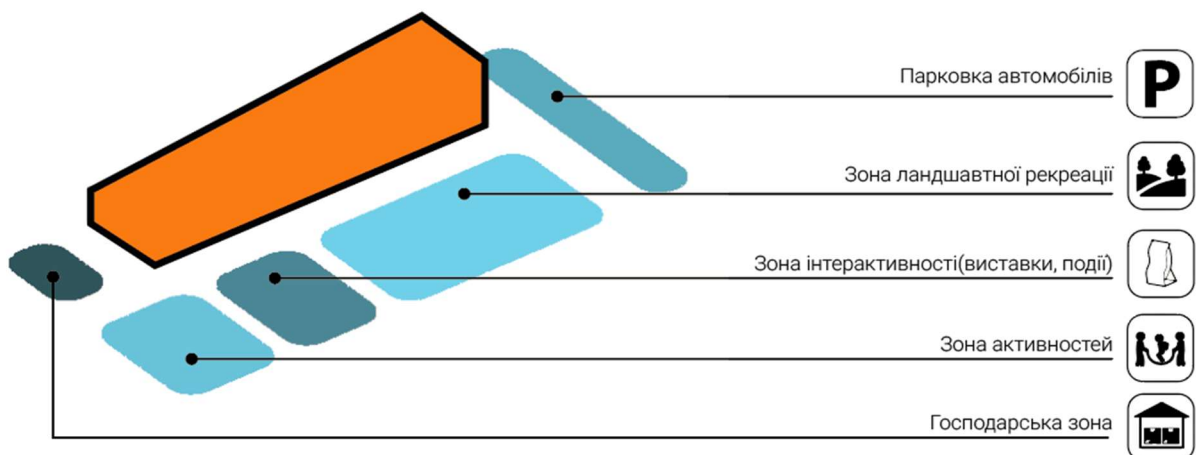

Рис. 2.8 Функціональна структура території культурно-просвітницького комплексу

- саму будівлю(її розміри, поверховість, об'ємне рішення, композиційне);
- зону ландшафтної рекреації (зона з зеленими та рекреаційними блоками, які ідейно та композиційно мають підтримувати покликання культурного комплексу);
- зона активностей(Так як центр покликаний відповідати та задовольняти потреби різних категорій відвідувачів, то зона для ігор дітей та взаємодії дорослих повинна включатися);
- зону тимчасових або постійних виставок та експонатів(інтерактивність зовнішнього простору має підтримувати внутрішню суть комплексу в просвітницькому векторі);
- зону парковки автомобілів(опціонально);
- зону загрузки/вигрузки інвентарю, продуктів(Цю зону краще розміщувати під будівлею з заїздом з вулиці, так як відокремленість чистих та брудних потоків важлива в такого класу об'єктах).

Положення транспортних та транзитних шляхів відносно ділянки, і безпосередньо об'єму має велике значення. Це в першу чергу шлях відвідувачів. Так як комплекс будується на демократичних засадах, то система шляху відвідувача повинна бути в пріоритеті при розробці Культурно-просвітницьких комплексів. Також важливим фактором є доступ автомобілів (вони можуть бути як відвідувачів так і обслуговуючої категорії).

Орієнтація відносно сторін світу та напрямку розвитку об'єму може як впливати так і не впливати на формування об'ємно-планувального рішення. В тому випадку, коли об'єкт відноситься до категорії нового будівництва, рефункціоналізація, там де піднімається питання зв'язку функції з об'ємом будівлі, положення загальних проторів чи окремих зон може піддатися такому зовнішньому впливу. Спрямованість видів на окремі точки тяжіння, контакт будівлі з навколишнім середовищем через мову об'єму шляхом формування терас, загальних проторів, що будуть орієнтовані на певну точку чи під певним кутом до сонячного проміння чи вітру.

Аналіз населення та контингенту потенційних відвідувачів може каталізувати появу в плануванні тих чи інших приміщень. (наприклад для переважаючої дитячої аудиторії слід робити акцент на дитячих та інтерактивних просторах). Тобто основний відсоток приміщень, проторів, та зон слід спрямовувати на задоволення тих потреб, які допустимо можуть виникнути у переважаючого відсотку відвідувачів.

Навколишнє оточення може бути потенційно різне. За А.Л. Гельфонд для будівель культурно-просвітницьких комплексів можна виявити три типи розміщення та інтеграції в містобудівній ситуації [1] (рис.2.9):

Рис.2.9 Типи розміщення та інтеграції культурно-просвітницького центру в містобудівну тканину

- в парковій зоні - острівне, вільне розміщення, незалежне від інших об'ємів та будівель. Вписане в середовище парку, зеленої зони (інтеграція);
- розміщення в зоні реконструйованої забудови (в частині забудови, в самій будівлі, в декількох частинах будівель, чи в декількох будівлях);
- у складі культурного центра міста (як осередок просвітницького життя для громадян).

Для культурно-просвітницького комплексу можна вивести наступні види композиційних схем, що найкраще підходять до його організаційно – функціональних особливостей (рис.2.10):

- компактна (централізована) композиція - всі функціональні групи приміщень та просторів об'єднані в цілісний об'єм. Варіантом такої композиції може бути угруповання дозвіллевих зон навколо загального простору. Вона проста в конструктивному виконанні. Недоліком є наявність важко освітлюваних природним світлом приміщень, розташованих в центрі об'єму, але цю проблему можна вирішити за допомогою центрального атриуму;

- лінійна композиція - всі функціональні групи приміщень та проторів об'єднані в направленому об'ємі. Групування функцій та проторів відбувається по одній або декількох осях. При Оптимальній ширині можна досягти освітленості приміщень денним світлом. При такому варіо=ванті комунікації слід розміщувати локально з інтервалами потенційної доступності, а просвітні простори та приміщення видовжені по осі;

- просторова композиція - розміщення функціональних блоків навколо просторового ядра, що служить альтернативним джерелом денного світла. Через простір в монолітному об'ємі будівлі транслюється зв'язок між внутрішнім та зовнішнім. Комунікації та всі приміщення формуються навколо просторового ядра і не пересікаються з ним;

- блочно-павільйонна композиція - функціональні блоки це об'єми з яких формується композиція. Найчастіше кожен об'єм відповідає за конкретну функцію, та відмежовується від інших зовнішнім простором. Ззовні проміжки між блоками відведені під рекреаційне спрямування. Кожен блок має свій набір приміщень, та свій комунікаційний самостійний центр. Транзитні шляхи пов'язані з транзитною мережею зовнішньої містобудівної ситуації;

- комбінована композиція - функціональні блоки пов'язані між собою на різних рівнях, довільними способами, протори можуть бути зв'язані як функціонально та і об'ємно.Приміщення розподілені по основних об'ємах, які взаєможлпоанюють одне одного через довідльно розташовані комунікаційні вузли.

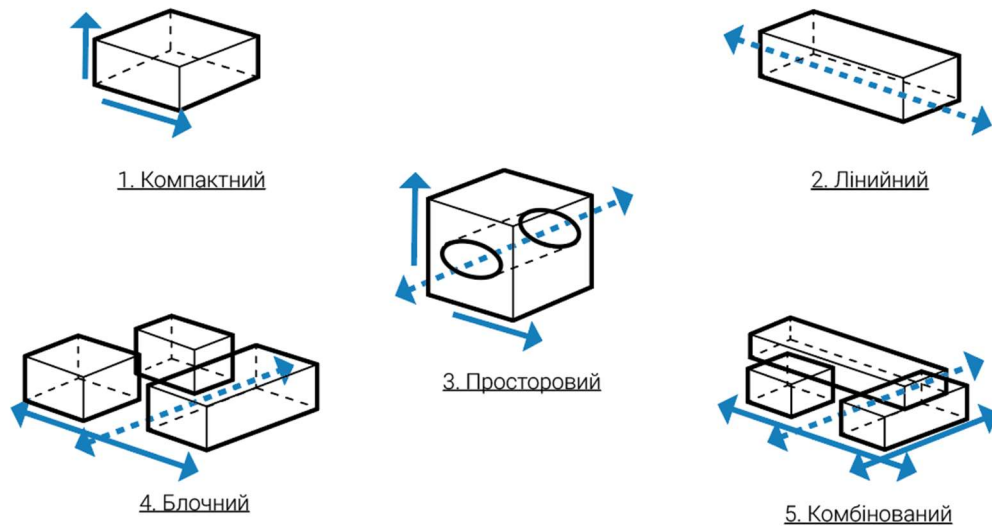

Рис. 2.10 Поділ культурно-просвітницьких комплексів за композиційно-функціональним рішенням

За типом культурно-просвітницький комплекс було прийнято як поліфункціональний дозвілєвий заклад. Такий тип культурно-просвітницького комплексу розташовується на ділянці в місті серед забудови та іншої інфраструктури, де немає подібних закладів неформальної освіти чи просвітницького характеру в радіусі пішої доступності або в районі декількох кварталів. Культурно-просвітницьких комплексів має включати в себе усі основні принципи проектування будівель: ергономічність, ефективність, екологічність, комфорт, функціональність, логічність та естетичні властивості. При проектуванні такого роду комплексів велику уваги слід приділити його функціонально-планувальним зонам, що складаються з основних частин (рис.2.11).

З вхідної групи іде доступ, в першу чергу до адміністрації та обслуговуючого персоналу з офісами, де вони працюють, зоною відпочинку, кухнею та супутніми приміщеннями. В головному лобі розміщується вхідний контроль, та приміщення гардеробу на достатню кількість чоловік.

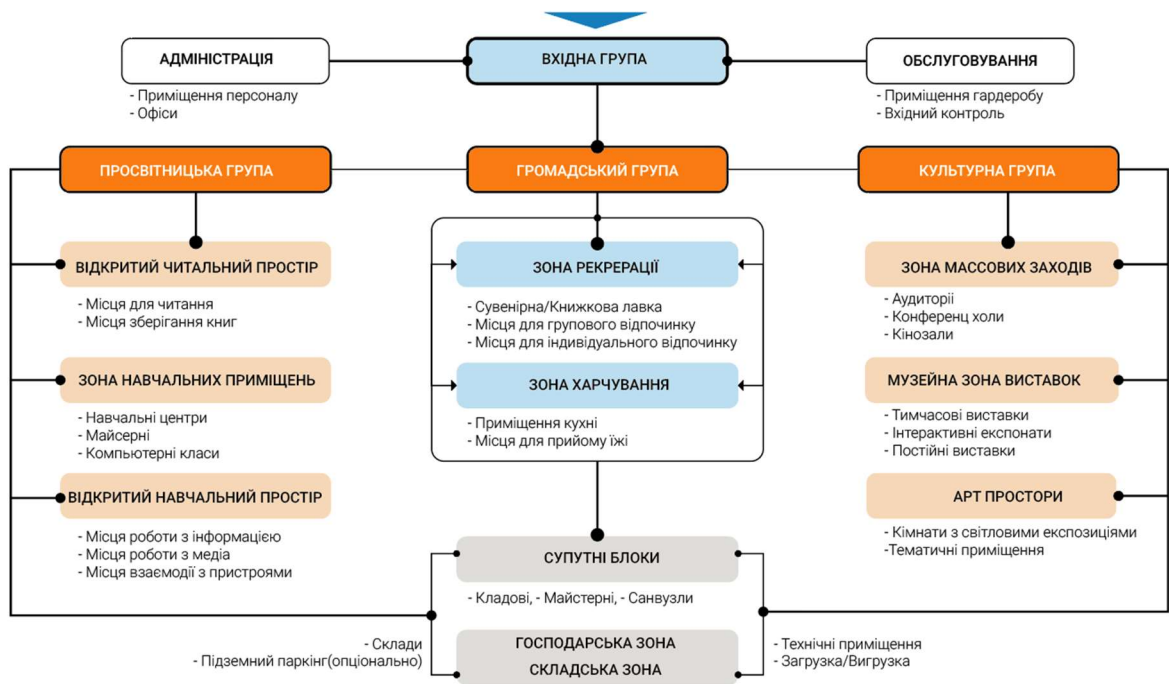

Рис. 2.11. Функціонально структура культурно-просвітницького комплексу

З вхідної групи іде доступ, в першу чергу до адміністрації та обслуговуючого персоналу з офісами, де вони працюють, зоною відпочинку, кухнею та супутніми приміщеннями. В головному лобі розміщується вхідний контроль, та приміщення гардеробу на достатню кількість чоловік.

Набір функціональних груп, перелік та площі приміщень культурно-просвітницьких комплексів мають відповідати педагогічній моделі організації навчального процесу. Проведений аналіз архітектурно-функціональної структури культурно-просвітницьких комплексів дав підстави виділити такі групи приміщень:

- блок приміщень громадської групи;
- блок приміщень просвітницької групи;
- блок приміщень культурної групи.

Громадську групу краще розміщувати і безпосереднім доступі із входу через зв'язок соціально-активного зовнішнього простору, і тим самим продовженням його в середині. Із громадської частини формується доступ до основних двох(просвітницька і культурна). Також краще встановлювати

комунікацію з зоною рекреації, де можуть розміщуватися інтерактивні предмети взаємодії та лаунч меблі(меблі для рекреації різних геометричних та функціональних параметрів для універсальності наповнення інтер'єру) В зоні рекреації краще розмішувати магазини з продукцією локального спрямування(можуть бути книжки або сувеніри) Місця для групового та індивідуального відпочинку в пріоритеті з природним освітленням краще базувати в громадському просторі. Також в громадську частину входить зона громадського харчування. що може розміщуватися на периферії просвітницької та культурної частини, з достаніми приміщеннями кухні, та зоною столів для розміщення відвідувачів та доступом до складу продуктів.

Просвітницька група забезпечує доступ користувачів до самонавчання чи навчання в групах. Широкий спектр можливостей відкритий для відвідувачів за допомогою раціонального розміщення зон, просторів, приміщень, що зв'язані між собою одним напрямком просвітництва та комунікаційних вузлів між ними. Вона включає в себе:

- відкритий читальний простір, що служить одним із центрів соціальної взаємодії та місцем знань та розвитку. Він включає в себе місця зберігання книг, колекцій різного призначення та літературних жанрів для задоволення різних літературних потреб. Книжки зберігаються на відкритих книжних полицях з вільним доступом для відвідувачів. Для поєднання функцій читання та зберігання книг краще розмішувати ці функції по принципу взаємопов'язаності. Цей принцип дозволяє рівномірно розподілити зони читання і зони зберігання літератури в відкритому просторі. Об'єднання каталізує інтерес до літератури. Скорочення шляху від місця взяття книги і місцем читання впливає на психологічний та фізичний комфорт відвідувачів.

Зона навчальних приміщення виконує більше освітню функцію. Це інтегровані освітні центри, що являють собою набір приміщень аудиторій або іншої форми організації для проведення як групових так і самостійних занять. Це можуть бути безпосередньо навчальні центри орієнтовані методом викладання і вдрізнятися від інших приміщень-зон за способом планування та

організації, майстерні, кожна з яких має унікальне устаткування та вільний доступ до нього через ознайомлення з навченим персоналом, де різні групи різних категорій громадян мають змогу познайомитися з новими навичками. Комп'ютерні класи забезпечити безперешкодний доступ до пристроїв, де відвідувачі мають справу з інформаційними технологіями. Це може бути як процес навчання так і відпочинку в ігровому форматі.

Відкритий навчальний простір це зони з навчальним устаткуванням інтегровані у загальний простір користування. Це здебільшого гркпи столів різних форм та комбінацій(в залежності від інтер'єрного та планувального-організаційного рішення) Місця для роботи з інформацією, медіа це відкриті для відвідувачів столи з комп'ютерами, та іншим устаткуванням, або вільними столами, де відвідувачі можуть організовувати свій робочий процес на власний розсуд. Пристрої з аудіо, медіа, інфо спрямуванням розміщуються або на робочих столах, або в близькому доступі до них від робочих зон.

Культурна група забезпечує доступ до зони масових заходів. Це можуть бути група приміщень, об'єднані навколо або аудиторій для проведення ряду культурних подій, або конференц холів лекційно-культурного спрямування, або кінотеатру з прокатом культурно-наукових фільмів, або театру для виступів локальних труп чи аматорських груп. Музейна зона виставок включає в себе музейний комплекс інтегрований планувально в культурно-просвітницький комплекс. Як варіації це може бути як традиційний музей з послідовним рухом через експонати, так і сучасно-орієнтований зі змінними та постійними експозиціями, з інтерактивними експонатами, та різнонаправлених за планувальною і просторовою організацією виставок в відкритому просторі музею. Також зона арт простору може інтегруватися як окремий блок, так і імplementований у систему приміщень комплексу.

Інтерактивні кімнати зі світловими експозиціями розміщуються в закритих приміщеннях через функціональні особливості технологічного процесу, спрямовані надати психологічний досвід відвідувачам всіх категорій. Тематичні приміщення присвячені окремим темам, по оформлені як виставки,

де відвідувачі можуть зайнятися культурною діяльністю такому як гра на музичних інструментах, куховарством, ігрові кімнати для дітей тощо.

Супутніми блоками є кладові, майстерні, санвузли для забезпечення комфорту на другорядному плані екосистеми культурно-просвітницького комплексу. Господарська зона по можливості розміщуються нижче рівня землі для приховання бурудних, другорядних потоків роботи комплексу, таких як загрузка/выгрузка інвентарю, книг, експонатів, мебелі продуктів та інших речей. Склади слід розміщувати в достатній кількості в близькому доступі до підйомників та інших пристроїв та шляхів зв'язку з функціональними рівнями комплексу. Паркінг опціонально розміщається під землею в доступі до вертикальних комунікацій як ліфти та сходи, щоб забезпечити зв'язок з різними рівнями споруди.

Висновки до розділу 2

Підбиваючи підсумки аналізу факторів впливу, методика дослідження інтеграції та архітектурно-планувальні рішення культурно-просвітницьких комплексів слід зазначити, що формування такої типології дозвіллевого закладу залучає в себе дослідження таких наук як соціологія, психологія, вивчення процесу демократизації освіти, її соціалізацію; питання формування навчально-дозвіллевих просторів та їх взаємозв'язок на функціональному рівні.

1. Виявлено, що на формування культурно-просвітницьких комплексів впливає ряд зовнішніх факторів такі як: соціально-демографічний, містобудівний, технологічний, економіко-політичний, природний. До внутрішніх належать: об'ємно-просторові, архітектурно-планувальні, художні, культурні. Всі фактори входять до системи впливів на формування об'єктів такого роду і створюють умови для формування середовища для сучасного суспільства, зростання значення неформального навчання, доступу

до інформації, демократизації процесу освіти та кореляції з ідеями відкритого і розвинутого суспільства.

2. У дослідженні були розглянуті основні поняття, методи проектування та класифікації культурно-просвітницьких комплексів. Визначені методи проектування культурно-просвітницьких комплексів включають в себе: метод комплексного архітектурно-екологічного підходу, Метод комплексного архітектурно-антропологічного підходу, метод моделювання, метод аналогів, метод проектування архітектурної композиції будівлі.

3. На формування культурно-просвітницького комплексу впливає містобудівна ситуація. В першу чергу це навколишнє оточення. Виявлено декілька випадків доцільного розміщення комплексу в містобудівній тканині: в парковій зоні, у складі культурного центра міста та в реконструйованій забудові. В залежності від місця розміщення об'ємно-просторове та планувальне рішення виходить із аналізу навколишньої ситуації.

4. Функціонально-планувальна структура культурно-просвітницьких комплексів повинна включати основні необхідні орієнтовані на конкретні напрями частини, такі як: громадська, культурно, просвітницька. Всі вони характеризуються певним набором приміщень та просторів, що взаємопов'язані між собою, та поєднані послідовними та функціональними зв'язками. Виявлено два способи поєднання частин: мішаний та кластерний. Способи характеризуються шляхом поєднання основних функціональних частин між собою відносно об'єму будівлі. Принципово вони або розміщуються на рівнях або через рівні (пазлова система).

5. Висока увага має приділятися об'ємно просторовому рішенню, на яке впливає розміщення в містобудівній тканині, функціональна програма комплексу, конкретний вид охоплення потенційного контингенту відвідувачів. Тому слід приділяти високий рівень уваги до кожного з параметрів, що в залежності від ситуацій мають різну силу впливу.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ НА ПРИКЛАДІ КОМПЛЕКСУ В М. КИЄВІ

У третьому розділі описуються проектні рішення у формуванні культурно-просвітницького комплексу, дані дослідження спираються на перший та другий розділах. Проведено детальний аналіз містобудівної ситуації та природно-кліматичних особливостей ділянки, на якій проектується будівля. Розроблено генеральний план території культурно-просвітницького комплексу, з урахуванням державно будівельних норм, а також з містобудівних, економічних, екологічних та естетичних міркувань.

Сформована структурно-функціональна модель на основі якої розроблені архітектурно-планувальні рішення з урахуванням культурно-просвітницької функції.

3.1 Аналіз вихідної ситуації та організація генерального плану

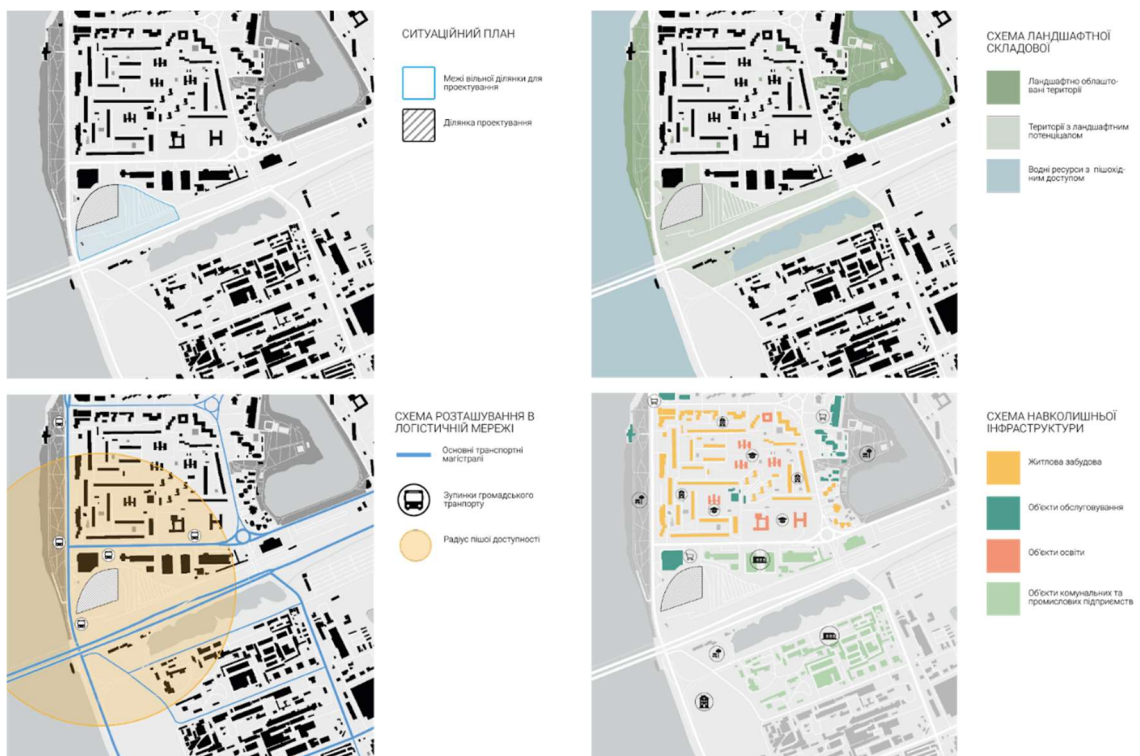

Рис. 3.1 Аналіз вихідної містобудівної ситуації

Ділянка для проектування знаходиться у місті Київ, район Березняки, відмежований трьома магістралями біля р. Дніпра. Ділянка знаходиться в Південно-Західній частині району, біля Залізничного мосту.

Ділянка для проектування культурно-просвітницького комплексу розташована по вулиці Дніпровська набережна 13 Б, та з доступом до вулиці Березняківської на закинутій ділянці колишнього комунально-промислового підприємства. Через автотранспортна магістраль територія має доступ до річки Дніпро, що знаходиться зі східної сторони від майданчика. На північ ділянка межує з автотранспортною магістраллю та залізничним шляхом, що переходять у Дарницький міст над річкою Дніпро.

Навколишнє оточення із ландшафтно-природного комплексу: парк вздовж Дніпровської набережної, що є комунікаційним шляхом від північної частини району до ділянки проектування, та паркова зона сформована навколо озера Тельбін. Територія з ландшафтним потенціалом розташована в зоні проектування та біля закинутої водойми, на південь від Дарницького мосту, що будуть обслуговувати новий потік людей зі сторони новобудов та відвідувачів культурно-просвітницького комплексу.

Ділянка знаходиться в районі пішої доступності житлового кварталу на півночі, та від території Житлової новобудови на півдні. Навколо майданчика розташовані зупинки громадського транспорту, що слугують одними із точок підходу до комплексу. Автотранспортні магістралі проходять біля ділянки, але не мають безпосереднього доступу до неї.

Навколишня забудова переважно складається з житлової, що розташовані в сусідньому кварталі з об'єктами інфраструктури в них; промислово-комунальної, що межують із ділянкою на західному напрямку; об'єктів обслуговування. Торговий центр знаходиться розі вулиць Дніпровської набережної та Березняківської і є точкою атракції людських потоків до ділянки забудови.

Генеральний план

Генеральний план включає в себе розробку культурно-просвітницького комплексу, його прибудинкової території, супутню споруду, та навколишню забудову на перспективу. Формування культурно-рекреаційного простору одна із основних задач при розробці генерального плану культурно-просвітницького комплексу (рис. 3.2).

Маршрут відвідувача пролягає по сформованому шляху кольором від основних точок підходу. Також кольором виділені основні споруди взаємодії людей такі як пандуси, виставковий простір, простір для дітей, зона кафе, та зони входів до будівлі. На ділянці розміщені острівці благоустрою із озелененням, зони соціальної взаємодії відвідувачів різних категорій із безперешкодним доступом до них.

Доступ до проєктованого культурно-просвітницького комплексу здійснюється через пішохідні шляхи утворених від зупинок громадського транспорту по вулицям Дніпровська набережна та вулиця Березняківська. Підїзд здійснюється по проєктованим авто-проїздам як до свого комплексу та і до підземного та наземного паркінгу. Біля об'єкта також розміщена зона велопарковки, що знаходить біля другорядного входу.

Рис. 3.2 Схема генерального плану: 1 – променада; 2 – амфітеатр; 3 – споруда навісу 4 – споруда з кафе на 100 чоловік та рекреаційним простором зверху; 5 - тераса 2-го поверху; 6 - тераса 3-го поверху; 7 - острівець рекреації; 8 - заїзд у підземний паркінг; 9 - виставковий простір; 10 - скейт пул; 11 - парковка для відвідувачів та проектованої офісної забудови.

3.2 Архітектурно-планувальне рішення культурно-просвітницького комплексу

При розробці планувальної структури культурно-просвітницького комплексу, було взято до уваги структурний поділ основних функціональних частин. Кожна частина складається із схожих за спрямуванням функціональних чарунок, просторів, приміщень, що не повторюються в інших

частинах та спрямовані задовольнити потреби як різних груп відвідувачів та і конкретно взятого відвідувача в цілому. Проектом передбачена інклюзивна складова, тому особлива увага була приділена розміщенню достатньої кількості вертикальних комунікацій.

Основне функціонально-планувальне зонування впливає із об'ємно просторового рішення. Лінійна організація плану, тобто організація по одній осі є характерним для проектованого споруди культурно-просвітницького комплексу. Будівля складається із трьох поверхів. Кожен поверх має свою вісь і своє функціональне розподілення (рис. 3.3). Розміщення основних просторів та приміщень іде вздовж кожної осі кожного поверху.

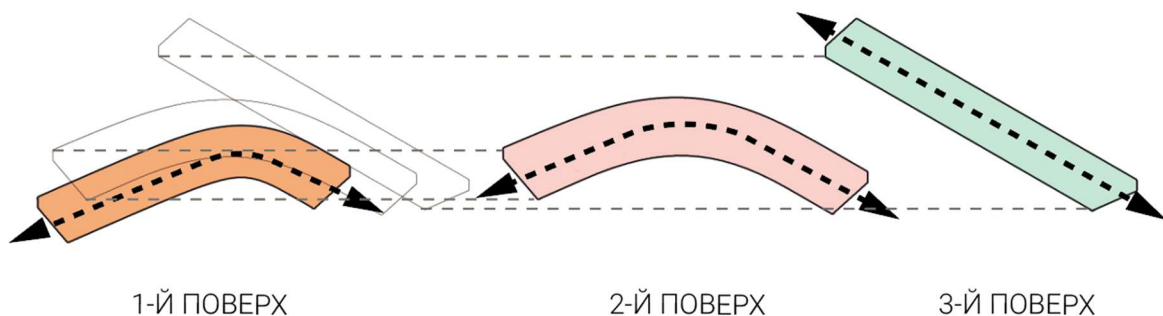

Рис. 3.3 Лінійна організація плану поверхів по повздовжнім осям

Організація функціонального зонування формується по частинам, що відповідають кожному поверху поверху. Таким чином утворюється кластерний розподіл функцій блоків. Кожен блок розміщує в собі ряд функцій що націлені на комфортне обслуговування відвідувачів:

1. Громадський блок займає перший поверх. На ньому зосереджено громадсько-активні простори та приміщення.
2. Просвітницький блок займає другий поверх. На ньому зосереджено освітницькі простори і приміщення орієнтовані на інтелектуальне збагачення відвідувачів.
3. Культурний блок займає третій поверх. На ньому зосереджено культурно-направлений простір виставок та експонатів.

4. Технічно-обслуговуючий блок займає підвальний поверх. На ньому зосереджено другорядні приміщення.

Особливістю комплексу є те, що основна частина будівлі відповідає обслуговуванню громадськості, тобто корисна площа будівлі займає більшу половину від усієї площі комплексу (рис.3.4).

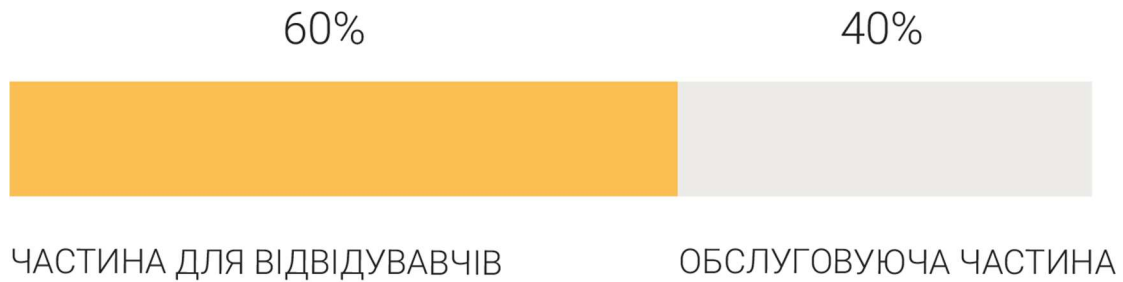

Рис. 3.4 Відношення площі для відвідувачів до площі обслуговування (включаючи санвузли, технічні приміщення, та площу підземного паркінгу)

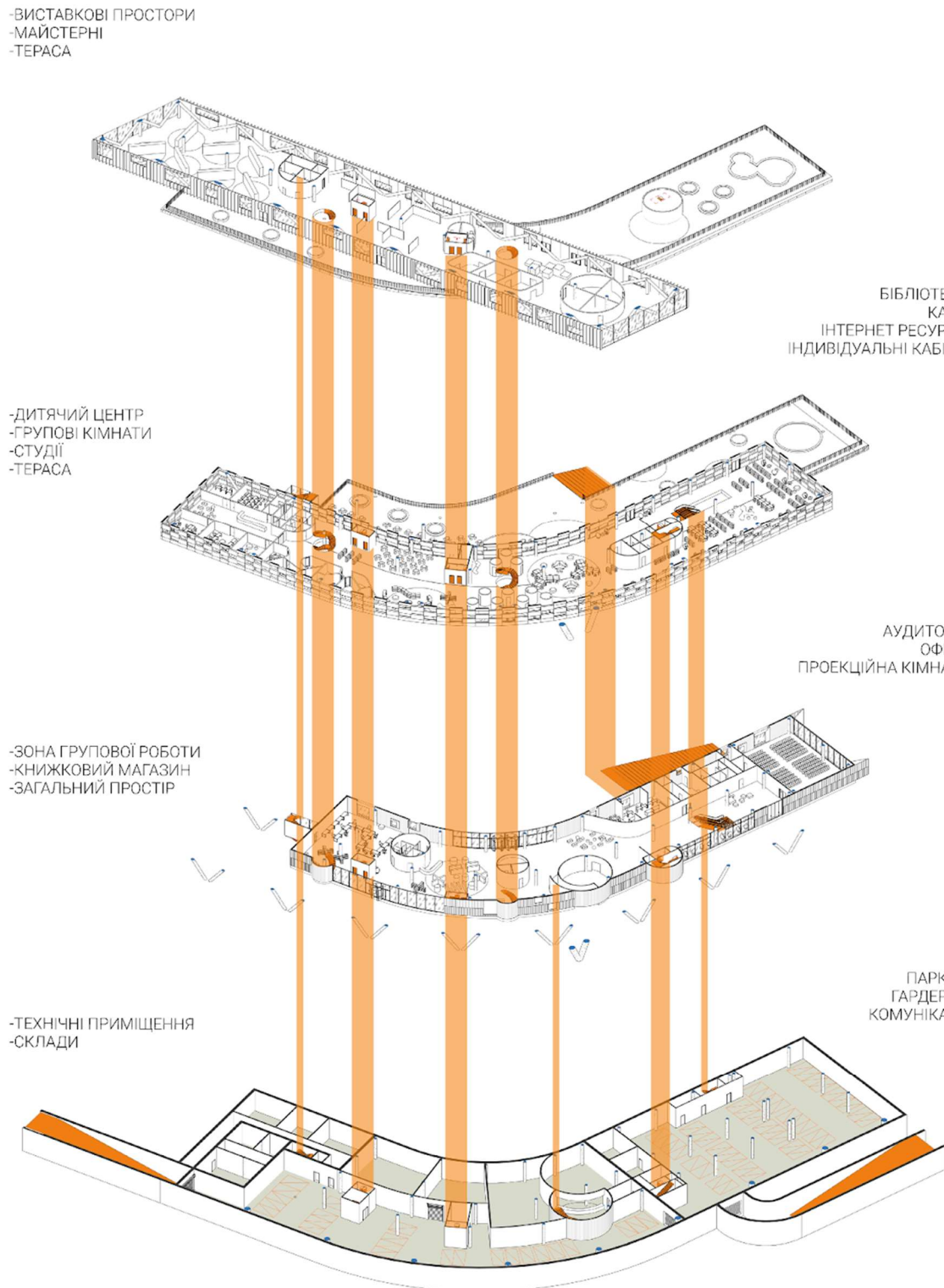

Рис. 3.5 Архітектурно-планувальне зонування культурно-просвітницького комплексу

Функціональна програма комплексу складається з групою функцій різного роду спрямування та групою супутніх функцій. Групи розподілені між

собою по поверхах для забезпечення рівномірного та послідовного обслуговування відвідувачів та надання послуг різного роду, такі як: рекреація, читання, проведення масових заходів, індивідуальна робота, споглядання елементів сучасного мистецтва та ін (рис.3.6).

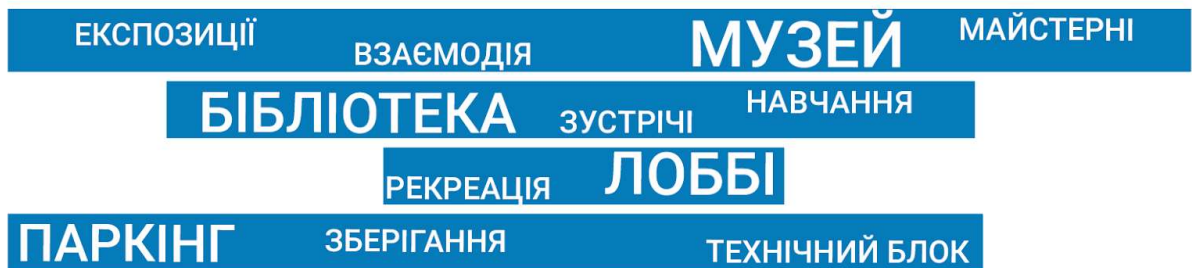
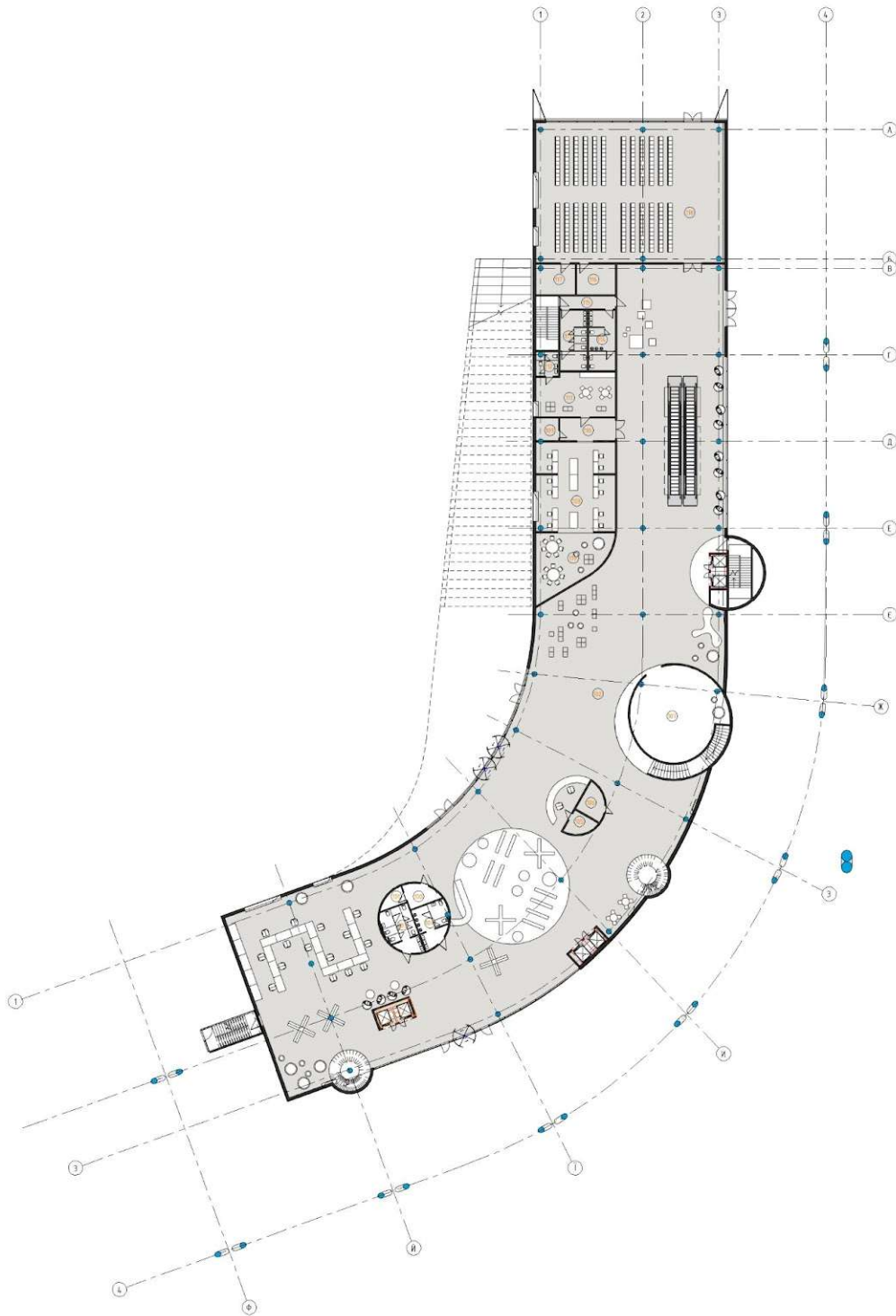

Рис. 3.6 Принципова схема функціонального зонування культурно-просвітницького комплексу

Загалом спрямування всіх функціонуючих просторів комплексу направлене на соціалізацію та демократизацію культурно-освітнього процесу. Ідея доступності враховується при роботі та взаємодії всіх елементів комплексу з потенційними групами категорій відвідувачів. Доступність та універсальність дизайну в синтезі з планувальними рішенням дають функціонуючий об'єкт культурно-просвітницького комплексу як в мережі міста так і в мережі закладів освіти. Соціалізація суспільства це базис на якому тримається ідея як планувального так і функціонального рішення. Відкритість більшості просторів дозволяє не тільки безперешкодний циркуляції відвідувачів а й психологічній відкритості до взаємодії, нових знайомств та проведення часу з користю.

Архітектурно-планувальні рішення

План 1-го поверху на відмітці +0.000

Таблиця 3.1

Експлікація приміщень Відмітка 0.000		
Номер	Назва	Площа
118	Аудиторія	330 м ²
102	Відкритий простір	1742 м ²
116	Кладова	15 м ²
117	Кладова	15 м ²
109	Кладова	6 м ²
105	Кладова	6 м ²
100	Кладова	8 м ²
101	Кладова	4 м ²
111	Кімната приому їжі	43 м ²
119	Лаунч офісу	47 м ²
108	Офіс	89 м ²
106	Охорона	9 м ²
107	Проекційна кімната	89 м ²
112	Санвузол	6 м ²
113	Санвузол жін.	20 м ²
103	Санвузол жін.	17 м ²
114	Санвузол чол.	20 м ²
104	Санвузол чол.	15 м ²
115	Тамбур	9 м ²
110	Тамбур	16 м ²
<i>Загальна по поверху</i>		2507 м ²

На відмітці +0.000 було вирішено розмістити основні громадсько-активні простори та приміщення. Так як перший поверх безпосередньо має контакт із вулицею, він має перерозподіляти соціальну активність із вулиці внутрішнього простору, тобто бути продовженням. Він є найбільш активним із поверхів-блоків так як включає вхідну групу та розподільчий вестибюль-лобі, звідки іде доступ до активних просторів та комунікацій.

Горизонтальність громадського блоку дозволяє розмістити просторе лобі вздовж головної осі поверху, як спосіб комунікацій між основними та супутніми функціональними чарунками. Від входу та вздовж основного

Таблиця 3.2

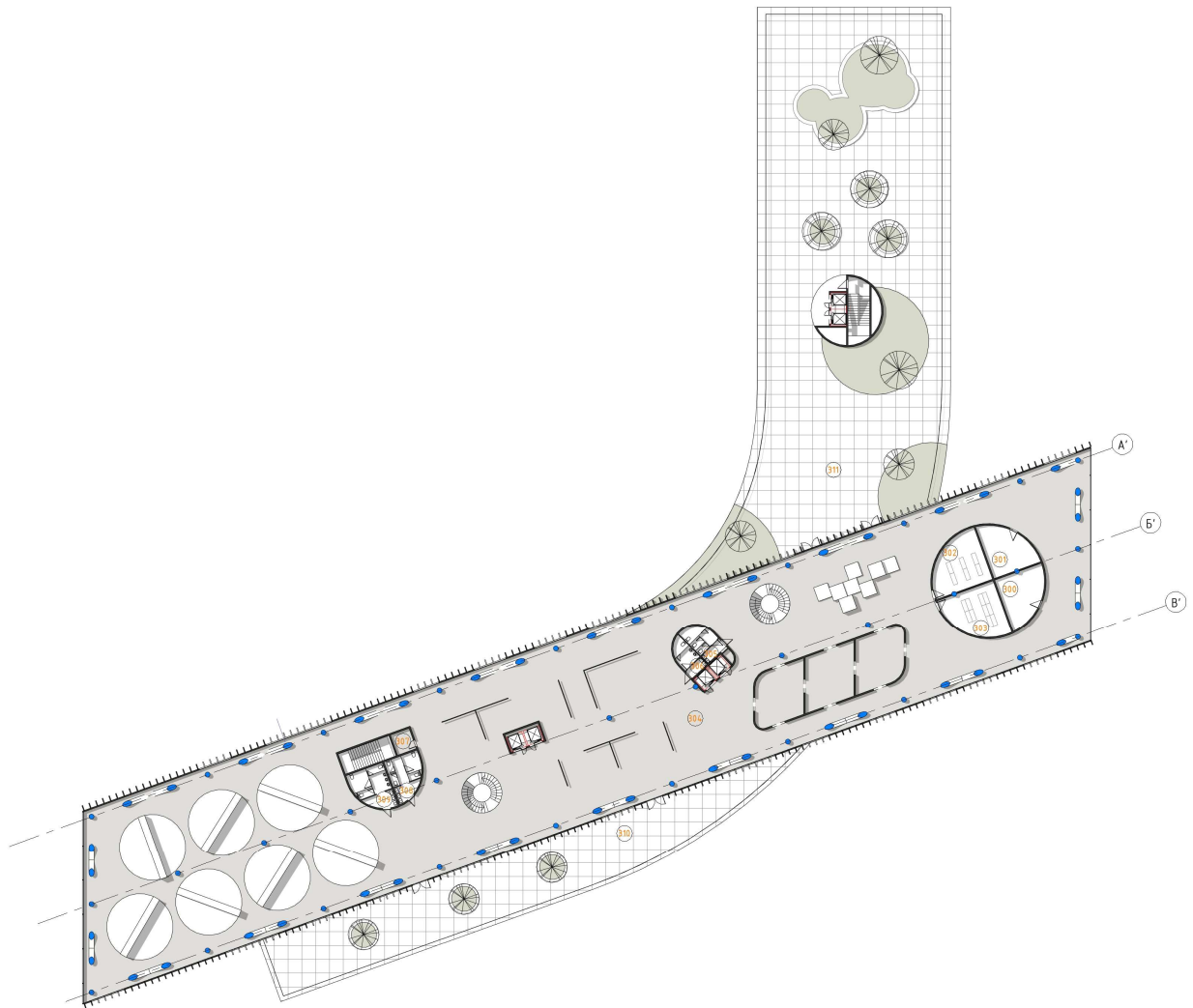
Експлікація приміщень Відмітка +6.000		
Номер	Назва	Площа
204	Відкритий простір	2255 м ²
215	Групова кімната	26 м ²
214	Групова кімната	21 м ²
213	Групова кімната	14 м ²
212	Групова кімната	11 м ²
203	Групова кімната	17 м ²
223	Кладова	7 м ²
222	Кладова	8 м ²
226	Кладова	5 м ²
200	Кладова	4 м ²
217	Класна кімната	44 м ²
218	Класна кімната	57 м ²
219	Класна кімната	56 м ²
220	Класна кімната	43 м ²
221	Класна кімната	49 м ²
206	Кухня	10 м ²
225	Санвузол	9 м ²
228	Санвузол жін.	15 м ²
201	Санвузол жін.	17 м ²
227	Санвузол чол.	15 м ²
202	Санвузол чол.	17 м ²
205	Склад	8 м ²
210	Студія	23 м ²
211	Студія	12 м ²
209	Студія	20 м ²
208	Студія	11 м ²
207	Студія	13 м ²
224	Тамбур	7 м ²
229	Тераса	570 м ²
216	Хол	158 м ²
Загальна по поверху		3524 м ²

На відмітці +6.000, що є просвітницьким блоком комплексу, розміщуються громадсько-освітні приміщення. Доступ до другого поверху здійснюється безпосередньо через вертикальні комунікації, та по зовнішніх парадних сходах через відкрити терасу, що функціонує у теплий сезон року. До просвітницького наповнення входять функціональні чарунки, що розміщуються вздовж головної вісі блоку, де проходить основний відкритий соціальний простір. Вздовж горизонтального напрямку розподіляються такі зони як: зона читання та рекреації для дорослих, відкрита зона інтернет ресурсів, індивідуальні кабінки для персональної роботи, дитяча зона з книгами та предметами взаємодії, зона кафе-бару зі столиками та сидіннями, блок студій аудіо та відео, групові кімнати та дитячий навчально-технологічний центр.

Таблиця 3.3

Експлікація приміщень Відмітка +12.000		
Номер	Назва	Площа
301	Арт кімната	30 м ²
300	Арт кімната	30 м ²
304	Виставковий простір	2364 м ²
307	Кладова	6 м ²
303	Майстерня	38 м ²
302	Майстерня	37 м ²
308	Санвузол жін.	17 м ²
309	Санвузол чол.	19 м ²
305	Санвузол чол.	13 м ²
306	Санвузол чол.	10 м ²
310	Тераса	132 м ²
311	Тераса	411 м ²
Загальна по поверху		3105 м ²

План 3-го поверху на відмітці +12.000

На відмітці +12.000, що є культурно блоком комплексу, розміщуються культурно соціальний простір. Доступ до третього поверху здійснюється безпосередньо через вертикальні комунікації, що проходять через всі поверхи. Якщо осі перших двох поверхів розташовані паралельно і мають кривизну, то третій поверх є пряма вісь із музейним простором. В відкритому просторі розташовані тимчасові та перманентні виставки та експозиції з інтерактивними елементами в них, та розбиті по зонам та спрямуванням. В ідею внутрішнього простору покладена суть взаємодії відвідувачів та деяких предметів експозиції щоб розмити межу між мистецтвом та суспільством.

Також в кінці об'єму розташовані кімнати поверхневого ремонту експонатів та арт кімнати.

Таблиця 3.4

Техніко-економічні показники комплексу		
Номер	Назва	Показник
1	Площа ділянки	4 га
2	Площа забудови	5 700 м ²
3	Поверховість	3 пов
4	Умовна висота будівлі	17 500 мм
5	Площа комплексу	14 200 м ²
6	Міскість комплексу	1500 чол
7	Площа підземного паркінгу	1900 м ²
8	Міскість підземного паркінгу	100 м. м.
9	Загальний будівельний об'єм	54 000 м ³

3.3 Об'ємно-просторова композиція культурно-просвітницького комплексу

Як виявилось у дослідженні, існує певний перелік зовнішніх факторів, в тому числі і містобудівний, соціальний та інженерно-технологічний, що впливають на об'ємно просторове рішення культурно-просвітницького комплексу.

Об'ємно-просторове рішення комплексу залежить від містобудівної ситуації. В випадку проєктованої будівлі це ділянка в міській забудові з обмеженим доступом до транзитних шляхів (пішохідних, автомобільних та обслуговуючих). Тобто проєктним рішенням було забезпечити логістично транспортний транзит через ділянку до об'єкту культурно-просвітницького комплексу та зв'язати їх з мережею пішохідних та автомобільних шляхів.

Ділянка має зв'язок між взаємно перпендикулярними вулицями: магістраллю міського значення та вулицею районного значення, по яких в свою чергу відбувається рух пішоходів, автомобільного транспорту та наявність зупинок громадського транспорту. Також важливим етапом було здійснення візуального контакту з річкою, що відділена магістраллю. Таким

чином, шляхом аналізу навколишнього середовища було отримано точки підходу до проєктованого об'єкта та орієнтири для орієнтації.

Ідея об'ємно-просторового рішення, в першу чергу, рішення полягає у створенні зв'язку між існуючими транспортно-пішохідними артеріями та точками підходу та зв'язку з природним оточенням в ролі якого виступає річка, що знаходиться поблизу.

Послідовність кроків в узгоджені об'ємно-просторового рішення:

1. Аналіз точок підходу, будівництва зв'язку між ними через ділянку, та врахування нормативної відстані від транспортної та транспортно-залізничної магістралі.

2. Знаходження оптимальної висоти будівлі з урахуванням вистоності навколишньої забудови, поділ об'єму на поверхи-блоки в зв'язку з функціонально-планувальним рішенням.

3. Створення терас з видом на водойму та урахування навколишнього контексту шляхом зміщення блоків між собою.

4. Відгородження території культурно-просвітницького комплексу від об'єкта АЗС та зони загрузки ТЦ шляхом створення споруди багатоцільового призначення.

5. Розробка мастер плану території під забудову в об'ємно-просторовому вигляді для підсилення контексту будівлі культурно-просвітницького комплексу.

6. Оформлення пішохідних та автомобільних шляхів на сформованій ділянці.

Для максимальної зручності в користуванні та отриманні унікального досвіду відвідування культурно-просвітницького комплексу розміщення входів з основних сторін підходів до будівлі, парадних зовнішніх сходів на шляху підходу, створення експлуатованих покрівель-терас з озелененням та формування рекреаційного простору закритого від шуму та вітру дають змогу створити культурно-просвітницький комплекс як найбільш доцільну модель, що могла б задовольнити потреби суспільства на місцевому значенні та

підтримати і доповнити навколишню забудову, а також бути максимально підлаштовані під уже існуючу містобудівну ситуацію (рис. 3.7).

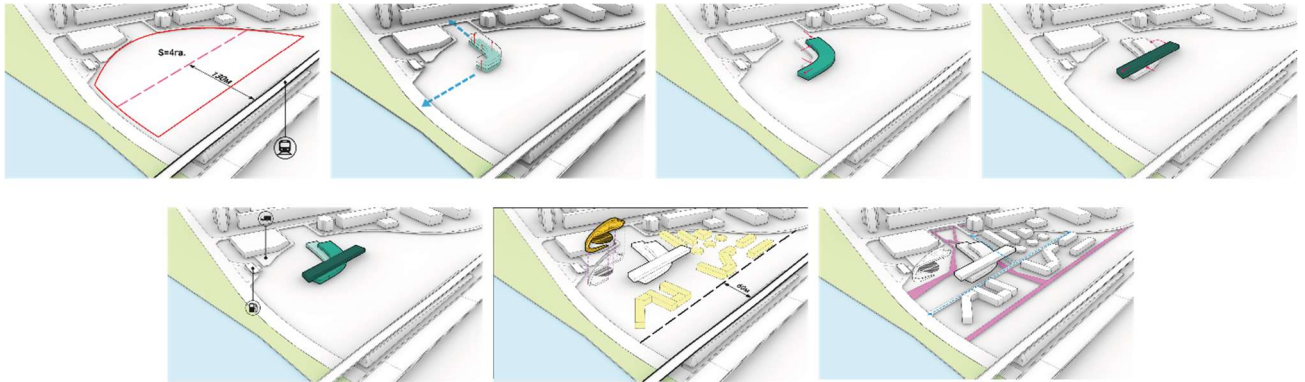

Рис. 3.7 Вплив містобудівної ситуації на формування об'ємно просторового рішення

Зовнішнє опорядження: будівля опряджена різнорідними матеріалами. На першому поверсі використано термо оброблену дошку модрина для зв'язку з природою в екологічному аспекті. Другий поверх опоряджений мідними композитними панелями чарункової структури. Третій поверх - сендвіч панелі базового білого кольору з алюмокомпозитними рейками по поздовжніх сторонах фасаду. Світлопрозора фасадна частина закрита двокамерним енергозберігаючим алюмінієвим склопакетом. Експлуатовані дахи мають характерну для влаштування зеленої покрівлі конструкцію та оснащені системами очищення стічних вод для поливу.

Висновки до розділу 3

У даному розділі «Особливості проектування культурно-просвітницьких комплексів на прикладі комплексу в м. Києві» було проаналізовано особливості проектування культурно-просвітницьких комплексів. Базуючись на теоретичних засадах культурно-просвітницьких комплексів було наведено пропозиції функціонально-планувальні рішення та об'ємно просторова композиція культурно-просвітницького комплексу.

1. Визначено ділянку проектування, яка знаходиться поблизу Дніпра, що дає змогу візуально з'єднати комплекс з водоймою для покращення

виду з терас; ділянка має достатній потенціал для озеленення та проектування комплексу будівель на ній; ділянка знаходиться поблизу транспортно-залізничної магістралі, як джерело вібрацій та шуму, що потрібно приймати до уваги.

2. Розроблено проект генерального плану з урахуванням аспектів доступності, універсальності, багатофункціональності та інклюзивності. Закладено зв'язок із потенційними точками підходу за допомогою маршруту, що виділений кольором. Розроблено об'ємно-просторову композицію території під проектування з урахуванням норм забудови територій.

3. Сформовано наукові принципи організації функціонально-планувальної структури культурно-просвітницьких комплексів, а саме: взаємозв'язок внутрішнього та зовнішнього просторів; універсальність, інклюзивність дизайну; чіткий поділ планувальної схеми на функціональні зони різного роду задач; маніфестація демократичного навчального простору; створення як навчального та і рекреаційного просторів. Поділено основну структуру на функціональні блоки: громадський, просвітницький і культурний; і з урахуванням даного поділу втілено зонування комплексу за приведеною ієрархією: по поверхах, по зонах, просторах, приміщеннях.

4. Наведено та проаналізовано склад приміщень та просторів, їх функціональне значення, відсоткову складову від загальної площі комплексу, а також вертикальні та горизонтальні зв'язки між функціональними зонами.

5. Досліджено вплив навколишнього середовища на об'ємно-просторову композицію будівлі, а також вплив містобудівної та транспортної ситуації. Після визначення факторів впливу на формування культурно-просвітницьких комплексів, зокрема містобудівного та інженерно-технічного, було прийнято рішення стосовно об'ємно-просторової форми будівлі.

РОЗДІЛ 4. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

ЗМІСТ

Вступ. Загальні поняття про Цивільний захист України

Розділ I. Коротка характеристика об'єкту проектування

1.1. Характеристика району в якому проектується об'єкт;

1.2. Характеристика об'єкту проектування.

Розділ II. Обґрунтування та прийняття рішень з питань Цивільного захисту

2.1. Аналіз потенційно небезпечних об'єктів в районі проектування;

2.2. Прийняття рішення з питань Цивільного захисту на об'єкті проектування;

Розділ III. Розрахунок заходів Цивільного захисту на об'єкті, що проектується

3.1. Розрахунок заходу Цивільного захисту (рішення завдання);

3.2. Графічна частина (план сховища)

3.3. Висновки

Список використаної літератури

Вступ. Загальні поняття про Цивільний захист України

Цивільний захист України - це державна система органів управління, сил і засобів, для організації та забезпечення захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру.

Надзвичайна ситуація (НС) - це обставини на окремій території чи суб'єкті господарювання — на ній або водному об'єкті, які відзначаються порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинені катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю та здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [2].

Розділ I. Коротка характеристика об'єкту проектування

1.1.1. Характеристика району в якому проектується об'єкт

Ділянка проектування знаходиться в місті Києві в Дніпровському районі. Будівельна кліматична зона-II В.

Рис.4.1. Місцезнаходження об'єкту проектування

Клімат Києва помірно-континентальний з відносно м'якою зимою та теплим літом. Для Київщини характерний широкий діапазон змін температури.

Середньорічна температура повітря від $+9^{\circ}\text{C}$ до $+11^{\circ}\text{C}$. На кліматичні умови істотно впливає розсіювання тепла з теплотрас, будинків і т. ін.

Середня температура за рік : в найтеплішому місяці, середня температура повітря становить $19,2^{\circ}$, у найхолодніші вона знижується до мінус 6°C .

Середня швидкість вітру: $2,5 \text{ м/с}$.

Напрямок вітру: переважаючий напрямок вітру влітку – західний, взимку – північно-західний.

Опади: за рік випадає $550\text{-}630 \text{ мм}$ опадів . Найбільша їх кількість припадає на червень—липень.

Вертикальна ступінь повітря: конвекція.

Рис.4.2. Роза вітрів. [5]

У геологічному відношенні м. Київ з прилеглими до нього територіями розташований у зоні стику двох регіональних структур північно-східного схилу Українського кристалічного щита та південно-західного борту Дніпровсько-Донецької западини. Межею між ними є Дніпровська зона розломів північно-західного простягання. Завдяки цьому Київ знаходиться у досить спокійній тектонічній зоні. [9]

Ґрунтовий покрив характеризується дерново-підзолистими, чорноземними та сірими лісовими ґрунтами.

Рис.4.3. Рельєф території забудови

1.1.2. Характеристика об'єкту проектування

Ділянка проектування, площею 4 га, знаходиться на місці

недобудованого Дарницького вокзалу. Функціональна зона проектованої ділянки – промислові підприємства і комунальні споруди.

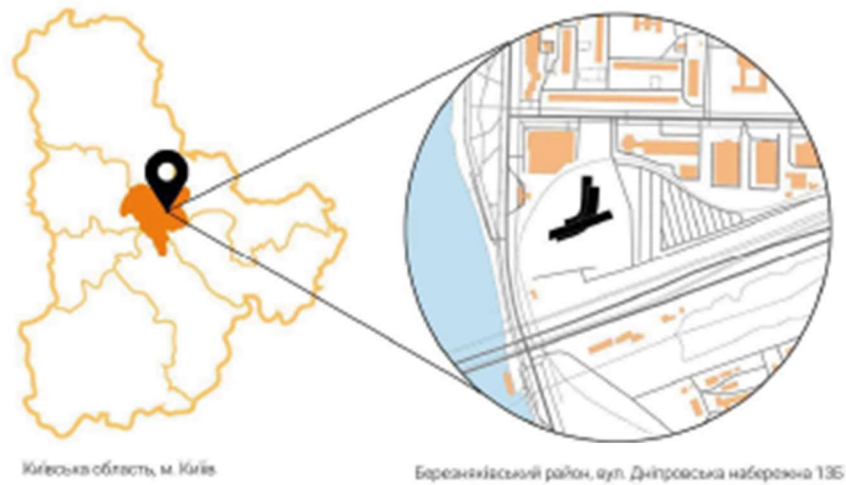

Рис.4.4. Ситуаційний план

Розпланувальні межі – територія, що проектується, обмежена дорогою місцевого значення, територіями садибно-житлової та громадської забудови.

Рис.4.5. Генеральний план об'єкту, що проектується

Структура генплану передбачає:

1. Будівлю культурно-просвітницького комплексу
2. Відкритий паркінг для відвідувачів
3. В'їзд в підземний паркінг

4. Багатоцільова громадська споруда
5. Громадську площу перед комплексом
6. АЗС (біля ділянки)
7. Загрузка ТЦ (біля ділянки)

На місці закинutoї ділянки створено багатофункціональний культурно-просвітницький комплекс, який включає:

- Основну трирівневу будівлю комплексу
- Прибудинкову ландшафтно-рекреаційну територію
- Супутню споруду з променадом, амфітеатром і кафе на 70 місць
- Наземний паркінг на 70 машино-місць
- Підземний паркінг на 100 машино-місць

Основна будівля має залізобетонний та металевий каркаси, скляні фасади в металевому обрамленні.

Кількість постійного складу працівників - 30 чол. Кількість відвідувачів у піковий час - до 1500 чол. Максимальна кількість людей на об'єкті проектування у піковий час 1530 чол.

Розділ II. Обґрунтування та прийняття рішень з питань Цивільного захисту

4.2.1. Аналіз потенційно небезпечних об'єктів в районі проектування

Дана ділянка знаходиться на межі Дарницького і Дніпровського районів міста Києва. Відноситься до Дніпровського району.

Дана ділянка знаходиться на березі Дніпра. В разі прориву Київського водосховища рівень води біля даної ділянки підніметься на 1 м, ділянка затоплена не буде.

Згідно з переліку потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки м. Києва на 2021 рік небезпечними об'єктами є:

- ПАТ «Київський холодокомбінат № 3» (5,7 км від ділянки),
- паливно-роздавальний пункт ДП «Дарницький вагоноремонтний завод» (6,07 км від ділянки),
- Деснянська водопровідна станція (5,99 км від ділянки),
- ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» (6,25 км від ділянки).

Найбільшу небезпеку для запроєктованого культурно-просвітницького комплексу несе ПАТ «Київський холодокомбінат № 3».

Основним забруднюючим елементом заводу є аміак, запас аміаку становить 38т.

Аміак (NH₃) – один з найважливіших компонентів синтезу в сучасній хімічній промисловості. Водний розчин називають нашатирним спиртом і використовують у фармації. Головною галуззю застосування аміаку є виробництво азотних добрив і нітратної кислоти. Рідкий аміак використовується як холодоагент у холодильних установках. Для промислових потреб виготовляють розчини з концентрацією 20–25 %, для медичного застосування – 5–10 % (нашатирний спирт). Газоподібний аміак викликає ураження дихальних шляхів і слизових оболонок. При цьому спостерігаються такі ознаки: нежить, кашель, важке дихання, задуха, підвищене серцебиття. [10]

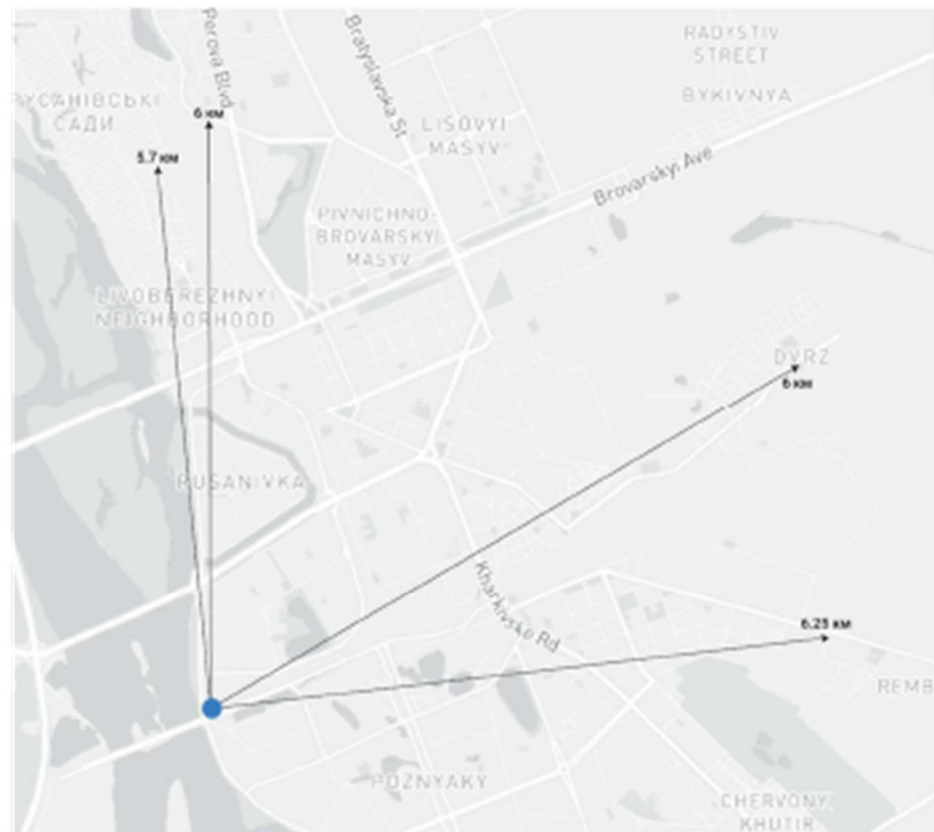

Рис.4.8. Ситуаційна схема розміщення ділянки проектування та промислових підприємств

Аміак має високу розчинність у воді. Навіть взаємодія з вологою тіла призводить до подразнення епідермісу, почервоніння, можливий свербіж. При попаданні рідкого аміаку на шкіру виникає обмороження, печіння, надалі опік з бульбашками, виразки. Внаслідок запалення клітини відмирають, розвивається некроз тканин. [11]

4.2.2. *Прийняття рішення з питань Цивільного захисту на об'єкті проектування*

Оцінка хімічної обстановки у разі надзвичайної ситуації (аміак).

Вихідні дані:

1. Характеристика об'єкту – громадська будівля.
2. Отруйна речовина, кіл-ть, т- аміак, 38 т.
3. Характеристика місцевості- відкрита.
4. Відстань до місця аварії (R, км)- 5,7 км.
5. Швидкість вітру (V_B), м/с – 2,5.
6. Метеорологічні умови- день, ясно.

Рішення:

1. Визначення розміру та площі зони хімічного зараження. Для цього необхідно визначити:

а) - ступінь вертикальної стійкості повітря – ізотермія

б) - глибина зони хімічного зараження:

$$\Gamma = \Gamma_{v1} \times k_{пер} / k_{обв} = 1,612 \times 0,71 / 1 = 1,14 \text{ км,}$$

де: Γ_{v1} – глибина розповсюдження хмари зараженого повітря з вражаючими концентраціями СДОР на відкритій місцевості при швидкості вітру 1 м/с,

$k_{пер}$ – поправочний коефіцієнт ступені вертикальної стійкості повітря при швидкості вітру більше 1 м/с,

$k_{обв}$ – поправочний коефіцієнт для обвалованих ємкостей з СДОР.

в) ширина зони зараження при конвекції:

$$\text{Ш} = 0,8 \times \Gamma = 1,14 \times 0,8 = 0,912 \text{ км;}$$

г) Площа зони хімічного зараження :

$$S = 0,5 \times \Gamma \times \text{Ш} = 0,5 \times 1,14 \times 0,912 = 0,52 \text{ км}^2-$$

2. Визначення часу підходу зараженого повітря до об'єкту:

$$t = (R \times 1000) / (W \times 60) = (5,7 \times 1000) / (3 \times 60) = 31 \text{ хв.};$$

де R – відстань від місця розливу СДОР до даної межі об'єкту, що проектується, км;

W – середня швидкість переносу хмари, зараженою отруйними, м/с;

3. Визначення часу вражаючої дії СДОР.

В оазі хімічного ураження час вражаючої дії СДОР визначається часом випаровування з врахуванням поправочного коефіцієнту (k) на швидкість вітру (V, м/с)

$$t_{ураж} = t_{випар} \times k = 1,2 \times 0,7 = 0,84 \text{ год.};$$

4. Визначення межі можливих осередків хімічного ураження:

Схематично будуємо розміри та площу зони хімічного зараження об'єкта господарювання і міста враховуючи масштаб.

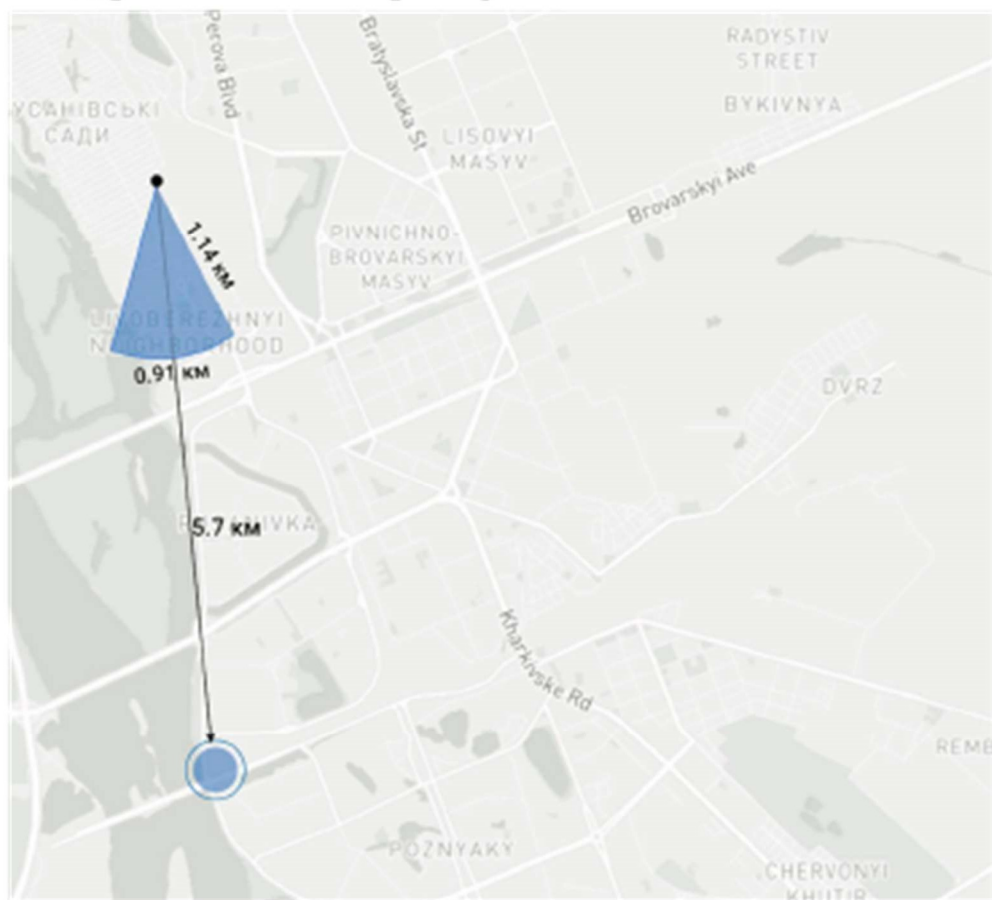

Рис.4.9. Схема меж можливих осередків хімічного ураження.

5. Висновок

Ділянка проектування знаходиться за межами зони хімічного зараження. Необхідно виконати розрахунок і проектування сховищ, задля захисту людей від вражаючих факторів ядерного вибуху, отруйних речовин, бактеріальних (біологічних) засобів, а також від високих температур і шкідливих газів, що утворюються при пожежах.

Враховуючи всі компоненти проекту приймаємо рішення з питань ЦЗ на: побудову захисної споруди для укриття людей на 1530 чоловік.

Розділ III. Розрахунок заходів Цивільного захисту на об'єкті, що проектується

4.3.1. Розрахунок заходу Цивільного захисту

Розрахунок сховища виконуємо для можливості розміщення 1530 чол.

Розміщення і будівництво захисних споруд необхідно проводити у відповідності до вимог ДБН В 2.2.5-97.

Захисні споруди на об'єкті повинні розташовуватись з урахуванням своєчасного укриття людей та мінімальної вартості будівництва. Досягти цього можливо при виконанні наступних вимог: [8]

- захисні споруди належить розташовувати у місцях найбільшого скупчення виробничого персоналу;
- сховища належить розташовувати у підвальних та цокольних поверхах будинків і споруд; окремо стоячі сховища повинні будуватись тільки при неможливості влаштування вбудованих сховищ;
- вбудовані сховища належить розташовувати по можливості під будівлями найменшої поверховості, а окремо стоячі - на відстані від будинків і споруд, яка дорівнює одній їхній висоті;
- вбудовані сховища і ПРУ потрібно розташовувати в будівлях I та II ступеня вогнестійкості з виробництвом категорії В та Г за пожежною безпекою;
- сховища необхідно розташовувати не ближче 15 м від водопровідних, теплових та каналізаційних магістралей діаметром більше 200 мм та, окрім того, вони мають бути захищені від можливого затоплення ґрунтовими і дощовими водами, а також іншими рідинами при руйнуванні ємностей, розташованих на поверхні землі або в будинках і спорудах;
- максимальна кількість людей у сховищі не повинна перевищувати 2500 чоловік.

В сховищі передбачаються основні та допоміжні приміщення. До основних відносяться: приміщення для тих, що укриваються, пункт управління, медичні пункти (санітарні пости). До допоміжних відносяться:

фільтровентиляційні, сан. вузли, приміщення для зберігання продовольства, ДЕС, тамбури-шлюзи та тамбури.

Площі основних приміщень сховища

1. Приміщення для тих, що укриваються:

Враховуючи висоту підвалу-3,5 м, в приміщенні для переховування встановлюємо 3-ярусні лавки-нари. Площу приміщення для переховування (ПДП) визначаємо виходячи з норми 0,4 м² на людину.

$$S_{\text{пду}} = 1530 \text{чол.} * 0,4 \text{м}^2 = 612 \text{м}^2$$

Внутрішній об'єм приміщення має складати 1,5м³/чол. При визначенні об'єму приміщень на одну людину враховується об'єм усіх приміщень в зоні герметизації.

$$V_{\text{сх}} = 1530 \text{чол.} * 1,5 \text{м}^3 = 2295 \text{м}^3$$

Кількість місць для лежання при 3-ярусному розміщенні лавок-нар складає 30% , і відповідно для сидіння-70%, ширина проходів на рівні лавок між рядами в залежності від планування -0,7-0,85 м.

Нижній ярус :

$$1530 \text{чол.} * 0,7 = 1071 \text{ місць для сидіння (розмір одного 0,45x0,45 м)}$$

Верхній ярус :

$$1530 \text{чол.} * 0,3 = 459 \text{ місць для лежання (розмір одного 0,55x1,8 м)}$$

Таким чином, у сховищі необхідно встановити 459 шт. трьохярусних лавнар розміром 1,8 x 0,55 м з розрахунку:

- нижній ярус для сидіння 0,45 x 0,45 м на одну людину (2-3 чоловіка);

- верхній ярус для лежання 1,8 x 0,55 м на одну людину.

Висота лав першого ярусу - 0,45м, нар другого ярусу - 1,4 м від підлоги.

2. Приміщення для пункту управління

Приймаємо число працюючих – 10 чоловік

$$S_{\text{пу}} = 10 \text{чол.} * 2 \text{м}^2 = 20 \text{м}^2$$

3. Приміщення для медичного пункту.

Медичний пункт площею 13 м²

Санітарний пост на кожні 500 чоловік площею 2 м².

Обладнуємо 3 санітарні пости 6 м^2 .

Розрахунок допоміжних приміщень

1. Фільтровентиляційні приміщення

Фільтровентиляційні приміщення влаштовуються біля зовнішніх стін сховища поблизу входів та аварійних виходів.

Використаємо комплекти ФВК-1 з характеристиками: $600 \text{ м}^3/\text{год}$ – чиста вентиляція; $300 \text{ м}^3/\text{год}$ – фільтровентиляція.

S одного комплекту ФВК-1 = 10 м^2

Один комплект ФВК-1 забезпечує 150 чоловік. Тоді необхідна кількість становить:

$$1530/150 = 10,2 \approx 11 \text{ комплектів ФВК-1}$$

$$\text{Тоді } S_{\text{ФВК}} = 110 \text{ м}^2$$

2. Санітарні вузли

Влаштовуються окремо для чоловіків та жінок. В даному випадку 765 чоловіків та 765 жінок.

Санітарні вузли обладнуються окремо для чоловіків та жінок. Для жінок встановлюється одна підлогова чаша (або унітаз) на 75 жінок у сховищі, а для чоловіків — одна підлогова чаша (або унітаз) та пісуар на 150 чоловіків у сховищі. Крім того, в санітарних вузлах обладнуються вмивальники з розрахунку один на 200 чоловік, але не менше одного на санітарний вузол.

Отже:

Для жінок:

- Унітазів - 11 шт. (з розрахунку 1 шт. на 75 чол.);
- Умивальників - 4 шт. (з розрахунку 1 шт. на 200 чол.)

Для чоловіків:

- Унітазів та пісуарів - 6 комплект (з розрахунку 1 комплект на 150 чол.);
- Умивальників - 4 шт. (з розрахунку 1 шт. на 200 чол.)

3. Приміщення для ДЕС

Розміщують біля зовнішньої стіни, відокремлюючи його від інших

приміщень негорючою стіною (перегородкою) з границею вогнестійкості 1 год. Вхід в ДЕС зі сховища облаштовується тамбуром з 2 герметичними дверми, що відкриваються в бік сховища.

Приміщення ДЕС включає:

- кімнату для дизель-генератора – до 14 м^2
- електрощитова – 2 м^2
- приміщення для ПММ – 4 м^2

$$S_{\text{ДЕС}} = 20 \text{ м}^2$$

4. Приміщення для зберігання продовольства

Передбачають площею 5 м^2 при місткості до 150 чол. На кожні наступні 150 чол. площа приміщення збільшується на 3 м^2 .

$$S_{\text{зп.}} = 5 \text{ м}^2 + 3 \text{ м}^2 * (1530 - 150) / 150 = 32,6 \text{ м}^2$$

5. Входи

Приміщення має бути обладнано не менш як двома захищеними входами (тамбурами), що розміщуються з протилежних сторін.

У сховищі обладнуємо 5 захисних входів, розміщених по периметру сторін, розмірами $1,2 \times 2 \text{ м}$ (з розрахунку один вхід на 300 чоловік).

6. Тамбур-шлюз

За нормами встановлюємо однокамерний тамбур-шлюз, площею 10 м^2 . Обладнюємо його при вході №2.

7. Тамбур

Тамбур влаштовуємо при вході №1. Площа тамбуру – 8 м^2 .

8. Аварійний вихід

Вхід № 2 облаштуємо як аварійний (евакуаційний) вихід у вигляді похилого тунелю з внутрішнім розміром $1,2 \times 2 \text{ м}$. Вихід з тунелю захистити козирком з міцних та вогнетривких матеріалів

Розрахунок систем життєзабезпечення

1. Повітропостачання

Повітропостачання повинно забезпечувати очистку зовнішнього повітря, обмін повітря та видалення з приміщення тепловиділень та вологи.

Середня температура найжаркішого місяця: $20 - 25^{\circ}\text{C}$ — II кліматична зона.

Отже, розрахунок ведемо для II кліматичної зони.

Розрахунок обладнання системи повітропостачання починається з розрахунку для II режиму.

Режим II - Фільтровентиляція.

При нормі подачі очищеного повітря на кожну людину, що знаходиться у приміщенні для укриття - $2\text{ м}^3/\text{год}$. та для одного працюючого у пункті управління (ПУ) - $5\text{ м}^3/\text{год}$., продуктивність системи повітропостачання повинна бути:

- для людей, що знаходяться у приміщенні для укриття:
 $1530 \times 2 = 3060\text{ м}^3/\text{год}$;
- для працюючих в ПУ: $10 \times 5 = 50\text{ м}^3/\text{год}$;
- всього у сховище потрібно подати: $50 + 3060 = 3110\text{ м}^3/\text{год}$ повітря.

Визначаємо тип та кількість фільтровентиляційних комплектів (ФВК).
 $3110\text{ м}^3 / 300\text{ м}^3 = 10,36 \approx 11$ к-т ФВК-1

Площа допоміжних приміщень дозволяє встановити комплекти ФВК-1

Режим I — чиста вентиляція.

Норми подачі повітря в режимі I – чиста вентиляція на одну людину для районів II кліматичної зони складає $10\text{ м}^3/\text{год}/\text{чол}$.,

Подача зовнішнього повітря системою повітропостачання в режимі чистої вентиляції повинна бути:

$$10 \times 1530 = 15300\text{ м}^3/\text{год}$$

Продуктивність ФВК-1 при режимі I становить $1200\text{ м}^3/\text{год}$, тоді загальна подача 11 комплектів складе $1200 \times 11 = 13200\text{ м}^3/\text{год}$, що не задовольняє потрібний об'єм повітря на $15300 - 13200 = 2100\text{ м}^3/\text{год}$. Тому потрібно встановити додатково два 9РВ-72-2 (розрахункова потужність $900 \dots 1800\text{ м}^3/\text{год}$).

2. Водопостачання

Водопостачання сховища. Водопостачання сховища передбачається від

зовнішньої водопровідної мережі з улаштуванням проточних ємкостей запасу питної води на 4 доби з розрахунку 3 л на добу на одну людину:

$$1530 \times 3 \times 4 = 18360 \text{ л}$$

3. Каналізація сховища.

Каналізація сховища повинна забезпечувати відвід стічних вод із санітарних вузлів у зовнішню каналізаційну мережу. У приміщенні санітарного вузла для збору стоків влаштовуємо аварійний резервуар із розрахунку 2 л на добу технічної води на 1 людину об'ємом на 4 доби:

$$1530 \times 2 \times 4 = 12240 \text{ л.}$$

Каналізація виконана з відводом стічних вод із санвузлів у каналізаційну мережу самотоком.

4. Опалення

Опалення здійснюється від опалювальної мережі міста, але за самостійним відгалуженням, що вимикається при заповненні сховища людьми.

5. Електропостачання

Електропостачання передбачається від автономної - ДЕС. Кабельні лінії від ДЕС прокладаються в траншеї глибиною не менше 0,7м.

6. Зв'язок

В кожному сховищі має бути телефонний зв'язок з пунктом управління об'єкту, штабу ЦЗ району (органами самоврядування району) та гучномовці, підключені до міської та місцевої радіотрансляційної мереж.

Графічна частина (план сховища)

Виконуємо креслення плану сховища ЦЗ на форматі А4. На плані ЦЗ приміщення позначаються номерами, а їх розрахункові площі зводимо у таблицю специфікації.

План сховища на 1530 чоловік.

Експлікація приміщень:

№	Назва приміщення	Площа, м ²
Основні приміщення		
1	Приміщення для переховування	620
2	Пункт управління	25
3	Медичний пункт	15
4	Санітарні пости	6
Допоміжні приміщення		
5	Приміщення для зберігання продовольства	40
6	Тамбур ДЕС	12
7	ДЕС	30
8	Фільтровентиляційні приміщення	120
9	Санвузол чоловічий	25
10	Санвузол жіночий	25
11	Електрощитова	10
12	Тамбур-шлюз(Вхід №1)	10
13	Тамбур-шлюз (Вхід №2(Аварійний вихід))	10
14	Тамбур-шлюз(Вхід №3)	10
15	Тамбур-шлюз(Вхід №4)	10
16	Тамбур-шлюз(Вхід №5)	10

План-схема сховища на 1530 чол

4.3.1. Висновки

Для забезпечення надійного захисту персоналу працюючої зміни спортивно-розважального комплексу необхідно:

1. Побудувати сховище на 1530 чоловік із захисними властивостями:
 - по ударній хвилі розраховане не менше ніж на 100 кПа
 - по іонізуючому випромінюванню з коефіцієнтом послаблення радіації не менше 15000 Р/год.
2. У сховищі обладнати приміщення:
 - приміщення для людей – 220 м² (з установкою 459 3-х ярусних лав-нар);
 - пункт управління - 20 м² ;
 - 1 медичний пункт загальною площею - 15 м² ;
 - 3 санітарні пости загальною площею — 6 м²
 - фільтровентиляційне приміщення — 120 м²;
 - 1 приміщень для зберігання продовольства загальною площею —40м²;

- 5 тамбур-шлюзів площею — 50 м²;
 - 2 санітарні вузли: для жінок -11 унітазів та 4 умивальника; для чоловіків - 6 унітазів та 4 умивальника;
 - 5 захисних входів розміром 1,2х2 м на 1530 чоловік.
3. Встановити систему повітропостачання на базі ФВК-1 (11 комплектів) та два 9РВ-72-2
 4. Запас питної води (місткість ємностей) - 6000 л.
 5. Забезпечити відвід стічних вод із санітарних вузлів у зовнішню каналізаційну мережу. Влаштувати аварійний резервуар об'ємом 4000 л.
 6. Опалення сховища передбачити від опалювальних мереж міста по самостійним відгалуженням.
 7. Електропостачання передбачається від захисної дизельної електростанції (ДЕС), із влаштуванням резервного джерела – від мережі міста.
 8. Передбачити використання сховища у мирний час у господарських цілях (клас для підготовки з питань Цивільного захисту, склад для індивідуальних засобів захисту на випадок Надзвичайної ситуації).

Список використаної літератури

1. Конституція України. Основний закон. - К., 1996.
2. Кодекс цивільного захисту України – К., від 02.10 2012 року, № 5403 - VI.
3. Закон України від 19.1 1. 1992 року № 2801 - X11, Основи законодавства України про охорону здоров'я.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про єдинну державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру». - Київ, 03.08.1998. - №1198.
5. ДСТУ БА. 2.2.-7:2010. Проектування. Розділ інженерно технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Київ - Мінрегіонбуд. Україна, - 2010.
6. ДБН В. 1.1. - 7:2016. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги.
7. ДБН 97 Державні будівельні норми України Київ, Держ. Стандарт 1999.
8. ДБН А.3.1 - 9 - 2000. Прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом захисних споруд цивільної оборони та їх утримання, управління, організація і технологія. Київ.: НДІБВ - 2000.
9. Безпека життєдіяльності. О.І. Запорожец, Б Д. Халмурадов, В.І. Примаченко та ін. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 448 с.
10. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Посібник/О.М Євдін та ін. - Т.1. Техногенна та природна небезпека, Т.3. Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування - К.: КІМ, 2007, 2008 - 636 с., 152 с.
11. Атаманюк В.Г., Ширшев Л.Г., Акимов Л И. Гражданская оборона М. Высшая школа., 1986.
12. Ковжога С.О., Тузіков С.А., та ін. Цивільний захист і охорона праці в галузі. Підручник - Харків, «право», 2013.

13. В.М. Шоботов. Цивільна оборона. Навчальний посібник. :Вид.2 - К.: Центр навчальної літератури, 2006 - 438 с.
14. Цивільний захист. Корінний В.Г, Стефанович П.І., Стефанович І.С., Гуць В.М., Курс лекцій - Київ: КНУБА - 2018., 208 с.
15. Демиденко Г.П. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. - Київ:НТУУ КПІ, 2008. - 300 с Ковжога С.О., Тузіков С. А.,та ін. Цивільний захист і охорона праці в галузі. Підручник- Харків, «право», 2013.
16. Стеблюк М. І. Цивільна оборона. Підручник – К.: Знання-Прес, 2003.
17. Формалізовані документи невоєнізованих формувань цивільної оборони. Бунін В. І., Влох А. П., Стефанович І. С.. Практичний посібник – Київ: КНУБА, 2008.,284с.
18. Демиденко Г. П. Безпека життєдіяльності : Навчальний посібник . – Київ:НТУУ КПІ, 2008.-300с.
19. Методичні вказівки Цивільний захист. Корінний В.Г., Стефанович П.І.,СтефановичІ.С., ГуцьВ.М., Курс лекцій–Київ:КНУБА –2018.,208с.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У даній магістерській дипломній роботі «Формування об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів» автором проведено, дослідження формування функціонально-планувальної організації та об'ємно-просторових рішень культурно-просвітницьких комплексів в Україні.

1. На основі вивчення матеріалів наукових праць, теоретичного підґрунтя формування та джерельної бази проектування культурно-просвітницьких комплексів, з'ясовано теоретичні передумови дослідження, проаналізовано походження типології культурно-просвітницьких комплексів на основі існуючої нормативної бази проектування. Було прийнято віднести культурно-просвітницькі комплекси до громадських закладів неформальної освіти за вектором функціонування у сфері суспільства.

2. Визначено історичне підґрунтя появи та розвиток культурно-просвітницьких комплексів до сьогодення. Сформовано класифікацію та етапи становлення моделі комплексу як сучасного багатофункціонального об'єкта соціального-освітнього характеру. Зроблений аналіз сучасного вітчизняного та зарубіжного досвіду проектування культурно-просвітницьких комплексів, виділено освітні прийоми та тенденції в проектуванні. Проаналізовано підходи до формування сучасного навчально-інтерактивного середовища., функціонального зонування культурно-просвітницьких комплексів.

3. Детально були проаналізовані фактори та умови впливу на формування культурно-просвітницьких комплексів. Було виділено ряд зовнішніх та внутрішніх факторів, що формують як об'ємно-просторове так і функціонально-планувальне рішення комплексів. Розглянуто приклад трансформації наведених факторів шляхом переходу від першої до другої категорії відповідно. Проаналізовано економіко-соціальну ситуацію в Україні та виявлено тренди та бар'єри при формуванні мережі культурно-

просвітницьких комплексів в загальній мережі освітніх закладів суспільства в умовах пост-індустріалізації

4. Досліджено способи інтеграції культурно-просвітницьких комплексів у структуру міста, їх поділ за різними параметрами такими як місткість, композиційна особливість, виклики, що формують певний тип комплексів та виявлено класифікацію комплексів за способом об'ємно-просторового рішення в різних містобудівних ситуаціях. За допомогою статистичних даних виявлено потребу в формуванні як локальних закладів дозвілєвого типу так і мережі культурно-просвітницьких комплексів, яка буде функціонувати на різних територіальних рівнях.

5. Надано рекомендації щодо функціонально-планувальної організації та об'ємно-просторових прийомів формування культурно-просвітницьких комплексів. Було встановлено, що культурно-просвітницький комплекс доцільно розділяти на три взаємопов'язані блоків, а саме: громадська, культурно, просвітницька групи. Кожна з них відповідає певному функціональному наповненню просторів та розміщується або кластерно або міксовано, що впливає із архітектурно-планувальних рішень.

6. Проаналізована містобудівна ситуація встановила, що ділянка під проектування має широких містобудівний потенціал для реалізації громадсько-соціального об'єкта. Виявлено, що місце проектування знаходиться переважно серед житлової забудови, що сформувалася і продовжує рости в районі проектування, та промислової зони, що має потенціал відновлення та ревіталізації. Будівництво поліфункціонального культурно-просвітницького комплексу закрийє проблему в неформальній освіті населення різних категорій та зробить територію привабливою для інвесторів та соціально наповненою зацікавленою значною частиною населення.

7. Результати та рекомендації магістерського дослідження, були впровадження автором при розробці авторського проекту культурно-просвітницького комплексу. Визначено прийоми функціонально-планувальних зв'язків де слід приділяти увагу формуванню функціонально-планувальної

структурі, що складається із трьох блоків (громадської, просвітницької, культурної частини), що можуть як взаємо поєднуватися між собою так і формувати кластерну структуру між собою. Удосконалено прийоми об'ємно-просторового рішення культурно-просвітницьких комплексів. Визначено композиційні закономірності. Художньої особливості об'ємно-просторовому вирішенню надають атектонічні об'єми, які підсилюють функціонально-планувальну організацію та виділяють основні планувальні кластери, що сформувалися при аналізі архітектурно-планувальної структури. Використання просторових металевих та бетонних конструкцій дають змогу отримати художньо виразний об'єм, а великі площі світлопрозорих конструкцій підкреслюють зв'язок між інтер'єром та екстер'єром та виступають окремими акцентами на площині фасаду. При роботі з містобудівним оточенням важливим аспектом буде вписання об'єму комплексу за висотністю, аби підтримати існуючу композицію та вирішити питання гомогенності на рівні просторових мас. Контакт як візуальний так і об'ємний з навколиньою забудовою дає змогу визначити точки сприйняття композиції проектованої будівлі. В разі сприятливого оточення допускається формування терас для розкриття або природної, або містобудівної композиції. Тобто варто звертати увагу, як на містобудівну ситуацію (з точки зору взаємодії з оточенням на функціональному так і на об'ємному рівні) та на соціально-демографічну (потенційний контингент відвідувачів). При розробці зонування просторів слід робити поєднання із навчальних та рекреаційних зон.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гельфонд А.Л. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений 2006 - С. 140-170
2. Кравченко І.Л. Theoretical bases of formation of the architecture of non-formal education institutions 2021 - С. 5-15, 25-40
3. Мерилова І. О . Функціонально-планувальна організація мережі закладів позашкільної освіти - С. 10-24
4. Костенко Н. В. Динаміка культурних потреб населення України: очікування і ризику - С. 3-6
5. Ковальський Л.М. Проблемы развития архитектуры учебно-воспитательных зданий. Киев, 1995. С 212-220
6. Левчук Л. Т. Історія світової культури: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Центр учбової літератури, 2010. С- 201-230
7. Истрин В.А. 1100 лет славянской азбуки. Москва: Наука. 1988, С - 70-90
8. Małgorzata Balcer-Zgraja. Architecture of extra-school education areas, optimisation of design solutions, a rational and intuitive path to architecture С - 5-9
9. Павлик Н. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник] / Надія Павлик. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. С - 65-75
10. K. Jakovlevas-Mateckis, I. Kostinaitė, J. Pupelienė. Conceptual Principles of the Planning of Modern Public Libraries С - 5-10
11. Кравченко І.Л. External and internal factors of influence on development of architecture of non-formal education establishments. 2019 С - 177-187
12. Назаренко Ю., Сирбу О., Філіпчук Л., Хассай Є. Дослідження дозвілля і культурних потреб міської молоді в Україні С -21-51

13. Соколов В.Ю, Культурно-просвітницька та бібліотечна діяльність народних домів комітетів піклування про народну тверезість в Україні наприкінці хіх – на початку хх ст. С 7-25

14. Brown M. Dartmouth College, Phillip D. Long MIT. Trends in Learning Space Design

15. URL: <http://www.avr-development.com>

16. URL: <https://www.behance.net/opiatdesign>

17. URL: <http://88designbox.com>

18. URL: <https://drozdov-partners.com>

19. URL: <https://www.archdaily.com>

20. URL: <https://commons.com.ua>

21. URL: <https://www.kiis.com.ua>

22. URL: <https://www.designboom.com>

23. Планування та забудова територій ДБН Б.2.2-12:2019

24. Інклюзивність будівель і споруд ДБН В.2.2-40:2018

25. Пожежна безпека об'єктів будівни. ДБН В.1.1-7~2016.

26. Громадські будинки та споруди ДБН В.2.2-9:2018

27. Культурно-видовищні та дозвілєві заклади ДБН В.2.2-16:2019

28. Благоустрій територій. ДБН Б.2.2-5-2011

29. Нойферт Э. Строительное проектирование: Пер. с нем. -Тридцать восьмое изд., переработанное и дополненное: - М.: Издательство «Архитектура-С», 2009.-560 с.: ил.

30. Patias , P., Chrysantou , Y., Sylaiou1 , S., Georgiadis1 , Ch., Michail , D., M., Stylianidis , S. The development of an e-museum for contemporary arts